

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Tractatus II. De Deo Vt Est Trinus In Personis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

LIBRI PRIMI
TRACTATUS II.
DE DEO VT
EST TRINUS
IN PERSONIS.

CAPVT PRIMVM.

DE COGNOSCIBILITATE ET REALITATE MYSTERII TRINITATIS

CONTROVERSIA I.

VTRVM TRINITAS PERSONARVM IN VNA
NATVRA POSSIT NATVRALIBVS ARGV-
MENTIS PROBARI.

156. **R**aymundus Lullus circa annum 1290. inter alios articulos, de quibus apud Gregorium XI. accusatus fuit, etiam hunc docuerat. Omnes articuli fidei probantur per rationes necessarias, demonstrativas & evidentes. & insuper dixerat, se probare Trinitatis Mysterium demonstrationibus ita evidentibus, vt etiam Mahumetanus ijs conuinceretur, si bene penetraret. *sed homines insciji*, inquit, & peccatores non intelligunt eas rationes. Et ne quis putaret (vt putavit Vasquez) eum loqui præsupsitâ fide, hanc expressè excipit, asserens, eam solum esse necessariam insciji, rusticis, ministrilibus, & non habentibus intellectum elevatum, grossi ingenij &c. *sed homo subtilis facilius trahitur per rationem quam per fidem.*

157. Richardus de S. Victore profitetur quidem, Trinitatem sine fide praviâ non posse demonstrari, juxta illud Isaia. 7. *nisi credideritis, non intelligetis*: fide tamen suppositâ, ait, manifestâ ratione probari, immò multiplici demonstratione convinci, quod sicut perfectio vnius Personæ est causâ alterius, ita perfectio gemina, est causâ tertiæ in Trinitate.

158. Dicendum est. 1. Seclusâ divinâ revelatione non posse Mysterium Trinitatis ullâ efficaci ratione probari. Et quidem de evidenti cognitione satis apertè habetur Luca 10. *Nemo scit quis sit Filius, nisi Pater, & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Eadem fuit constans Sanctorum Patrum Sententia. S. Dionysius Areopagita de divinis nominibus c. 13. post medium. *Nullus inquit, monas, aut Trias, neque numerus, neque vnitas, aut secunditas, nec quidquam aliud eorum, quæ aut sunt, aut cognita sunt, arcanum illud summe omniaque superantis Divinitatis, quod rationem omnem, mentemque vincit, enuntiat, neque enim nomen est, neque ratio: sed in ijs, ad quæ aditus non patet, secreta est.*

S. Iustinus Martyr in expositione Fidei de Trinit. prope medium ait, nullo modo nos posse penetrare ad divinam essentiam, nec ad ejus mysteria.

S. Cyprianus in prologo libri de Operibus Cardinalib. Christi loquens de Mysterio Trinitatis. *Ad hanc, inquit, rerum adeo profundarum indaginem, nisi incarnati Verbi Mysterium accessisset, humana defecissent ingenia, & nescio si & aliqui, NB. auferent ad hæc remanda conatus assurgere.*

159. Pro-

559. Probatur ratione. 1. Quidquid intellectu creato naturaliter innotescit, vel innotescit immediatè ex terminis benè apprehensis, vel mediatè per discursum: Neutro modo potest naturaliter innotescere Trinitas Personarum in Vnitate Naturæ: ergo &c. Minor probatur. Et quidem quoad primum membrum est indubitabilis: nam si *Termini*; *Trinitas Personarum Vnitatis Naturæ*, apprehendantur eo modo, quo ex cognitione creaturarum à nobis possunt apprehendi, adeo sibi adversantur, ut potius ad negandum, quam affirmandum nos impelli sentiamus.

560. Quoad. 2. Membrum probatur. Omnis discursus nititur primis principiis Logicæ seu Dialecticæ: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: quæ sunt realiter distincta in Tertio, sunt realiter distincta inter se.* Sed hæc principia eo modo apprehensa, quo ex creaturarum cognitione possumus ea apprehendere, potius impellunt ad negandam quam affirmandam Personarum Trinitatem in Vnitate Naturæ; quia assensus hujus Mysterij est assensus identificatorum cum tertio sine identitate inter se: ergo &c.

561. Probatur. 2. Sicut Existencia Dei non potest nobis innotescere nisi per effectus, ita nihil divinum potest naturaliter innotescere, nisi quod per effectus est manifestabile: sed Trinitas Personarum in vnitatis Naturæ non est per effectus manifestabilis: ergo. Minor probatur. Quidquid per creaturas potest manifestari, & ab illis participari, sunt perfectiones communes tribus Personis, sicut operationes omnes ad extrà sunt illis communes, & insuper repugnat inveniri Trinitatem creatam in vnitatis Naturæ: ergo Trinitas non potest per effectus demonstrari.

562. DICES. Facunditas est divina perfectio, participata à creaturis: ergo posset ex creaturis cognosci saltem Generatio Filij.

Sed contra. 1. Necdum tamen cognoscitur Trinitas, quia Spiratio tertiæ Personæ non est Generatio. Contra. 2. Generatio prout reperitur in creaturis, involuit maximam imperfectionem, cum fiat per corruptionem generantis, & communicetur natura realiter distincta à natura generantis. quod si has imperfectiones auferas, inducis identitatem naturæ generantis & geniti, quod intellectus naturaliter non capit. Contra. 3. Quia defacto postquam habemus revelationem de diversitate harum processuum, quod videlicet vna sit generatio, non item altera, necdum tamen habemus claram & expeditam explanationem discriminis, ut ex dicendis constabit. Quamvis autem multa per fidem credamus, quorum essendi modum ignoramus, naturali tamen ratione non assentimur alicui diversitati rerum, quamdiu modus diversitatis non aparet, v. g. non assentiremur, dari in nobis intellectiones & volitiones, nisi earum diversitatem & discrimen experiremur: ergo pari modo non possemus naturaliter judicare, Verbum generari, non item

Amorem, quamdiu Processuum diversitas nulla apparet.

563. Objicies. Philosophi gentiles Mysterium Trinitatis in suis scriptis expresserunt: a qui non sunt assecuti vlla revelatione: ergo solius naturalis luminis beneficio. Imprimis Eusebius lib. 2. de perenni philosophia c. 10. tradit, juxta Platonis Theologiam, à primo Principio secundum Principium generari, tertium verò Principium esse habitum amorum, quem nos amorem reciproco dicimus. Deinde Porphyrius, teste S. Augustino de Civit. c. 23. ex mente Platoniorum concessit Deum Patrem, & Deum Filium, quem græcè appellat *Patrem Intellectum*, vel *Patrem mentem*. Circumfertur etiam Serapidis responsum hujusmodi:

Principio DEVS est, tum Sermo, & Spiritus illi Additur, æquæva hæc sunt, & tendentia in unum.

Denique Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Evang. refert, Plotinum scripsisse librum de tribus Hypostasis, & affirmasse, duas hypostasies procedere ab vna, quæ prima est.

564. R. Si quid Gentiles Philosophi de Personis divinis scripserunt, illud non ratione aliqua naturali deduxerunt, sed vel ex libris Moysis (in quibus Plato valde versatus fuit) vel ex Oraculis Sybillarum, vel denique etiam Dæmonum & Idolorum manifestatione didicerunt; cuiusmodi est illud Apollinis Delphici de vera Religione interrogati responsum.

Ne me sciteris de Divino Genitore, Et Sobole charâ, rebus Magni Induperantis. Et Flatu, qui mundum adstrictum continet omnen.

565. Dicendum 2. Etiam post acceptam Revelationem hujus Mysterij, & præstitum assensum, adhuc est impossibile invenire evidentem probationem possibilitatis hujus Mysterij. Probatur. Nam licet suppositâ fide Theologi investigent disparitatem inter Deum & creaturas, quibus persuadeant intellectui benè disposito, non esse evidentem implicantiâ hujus Mysterij in Deo, sicut est in creaturis, non potest tamen intellectus eo assurgere, ut evidenter convincatur, non esse repugnantiam, seu quod idem est, esse disparitatem evidenter sufficientem, quare in Deo possint duo realiter identificata distingui realiter in Tertio, non item in creaturis. Semper enim hoc Mysterium transcendit limites & Spharam illorum principiorum, quibus innixus potest intellectus naturalem demonstrationem conficere. Sunt autem hæc duo valde diversa: *Evidens est, non repugnare.* Et: *Non est evidens repugnare.* seu: *Evidens est, non esse evidentem repugnantiam:* hoc secundum potest præstari, non illud primum.

CONTROVERSIA II.

*Quâ ratione dissolvenda sint Argumenta
Metaphysica contra Mysterium SS.
Trinitatis.*

§. I.

*Varia Responsiones minùs idoneæ refe-
runtur.*

166. Quamvis Argumentorum Metaphysico-
rum, ex conceptu generali Identitatis &
distinctionis Realis deductorum fallacia, non pos-
sit evidenter ostendi, possunt tamen ac debent
eiusque enervari atque dissolvi, ut ostendatur,
non esse evidentem repugnantiam huius Mysterij
cum evidentibus principiis metaphysicis; & hoc
præfari posse agnovit S. Augustinus lib. 1. de
Trinit. c. 2. dicens: *Istis garrulis ratiocinatoribus,
elaborioribus quàm capacioribus, atque ideo morbo peri-
culosiore laborantibus sic fortasse serviemus, ut inve-
niant aliquid, unde dubitare non possint, & ob hoc
in eo quod invenire nequiverint, de suis mentibus potius,
quàm de ipsa veritate, vel de nostris disputationibus
conquerantur.*

167. Ut autem intellectus noster hujus-
modi apparentibus quidem, sed reipsâ fallacibus
Argumentis, ab assensu Fidei minùs retardetur,
multùm conducet, si advertamus, dari in Deo a-
liquis perfectiones naturali discursu demonstra-
biles, quæ tamen contrariis argumentis non mi-
nùs quàm Mysterium Trinitatis impugnentur:
cur igitur grave sit, aliquam veritatem revela-
tam, sed naturaliter incognoscibilem credere,
quantumvis contrariis naturalibus ratiun-
culis? Antecedens autem patet in perfectione
Libertatis. Demonstratur enim, omni revela-
tione sepositâ, Deum esse agens liberum: & ta-
men hæc libertas, non minori, si non majori pon-
dere naturalium argumentorum impetitur, ut su-
pra vidimus.

168. Argumenta, quibus impugnari po-
test Trinitas, fundantur, ut jam dixi, in princi-
piis Metaphysicis seu Logicis, quibus omnis bo-
nus syllogismus innititur. Quæ sunt eadem vni
tertio, sunt eadem inter se: Quæ distinguuntur reali-
ter in tertio, distinguuntur realiter inter se. Item:
Quæ dicuntur de aliquo distributivè sumpto, dicuntur
de quovis contento sub illo: & quæ negantur de aliquo
distributivè sumpto, negantur de quovis contento sub
illo. Hinc conficiuntur hi syllogismi.

Omnis Essentia divina est Pater,
Filius est Essentia divina.
Ergo Filius est Pater.

Vel:

Filius non est Pater.
Ergo Filius non est Essentia divina.

Item:

Omnis Pater distinguitur realiter à
Filio.

Omnis Essentia divina est Pater.

Ergo omnis Essentia divina distingui-
tur realiter à Filio.

Vel:

Nulla Essentia divina distinguitur rea-
liter à Filio.

Ergo nulla Essentia divina est Pater.

Item.

Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem
inter se.

Tres Personæ sunt eadem Essentiæ di-
vinæ:

Ergo tres Personæ sunt idem inter se.

Vel.

Quæ distinguuntur in tertio, distinguun-
tur inter se.

Essentia divina & Filius distinguuntur
in tertio, nempe in Patre, cum quo
Essentia est idem, non item Filius.

Ergo distinguuntur realiter inter se.

169. Hæc argumenta putarunt aliqui o-
mnium expeditissimè solvi, concessis præmissis
negando consequentiam; eò quòd Regulæ syl-
logisticæ non valeant in divinis. Sed contra est.
1. Quia hoc est hæreticis ansam præbere calum-
niandi Theologos, quòd contra ipsos urgeant
formam syllogisticam. Gentilibus verò ingene-
ratur aversio à nostris Mysterijs, tanquam essent
rationi adversantia; cum tamen de Essentia veræ
Religionis esse debeat, nullum asserere dogma
rationi contrarium.

170. Contra. 2. & à priori Quia forma
syllogistica, ejusdemque regulæ, abstrahunt ab
omni materia: ergo vel in omni, vel in nulla ha-
bent vim concludendi.

171. Respondent alij. 2. Principia illa
metaphysica esse tantum vera, quando adhiben-
tur absolutis, non item relativis. Ita P. Ruiz,
addens, quòd Relativa, quamvis sint realiter ea-
dem vni tertio singulari & infinito, non sint ea-
dem realiter inter se, nisi referantur ad eundem
terminum.

Sed imprimis hoc additum patitur instan-
tiam manifestam. Nam Paternitas, & Spiratio
Activa sunt Relativa, & ad diversos terminos,
& tamen inter se sunt realiter idem.

Contra. 2. In rebus creatis valent illa prin-
cipia non solum in absolutis, sed etiam in Rela-
tivis: ergo si formâ syllogisticam abstrahit ab omni
materia (prout ipse Ruiz docet) etiam abstrahet à
Relativis & absolutis divinis.

M

Contra.

Contra. 3. Quia hæretici vel Gentiles videntes illis principiis, hoc ipsum intendunt probare, in Deo non dari Relativa realia; ita faciebat Sabellius.

572. Respondent alij. 3. cum S. Thoma q. 28. a. 3. ad. 1. tunc verum esse axioma: *Quæcunque sunt eadem vni tertio &c.* si sint idem re & ratione, sicut tunica & vestimentum, non autem si ratione differant. Hæc tamen responsio, prout verba sonant, non potest subsistere: alioquin omnes syllogismi deberent constare meris propositionibus identicis, nec darentur propriè tres termini mentales, sed solum vocales. Ideo

573. Respondent alij. 4. distinguendo. Quæ sunt eadem vni tertio, & nec virtualiter ab eo distincta, sunt eadem inter se, concedunt, secus, negant.

Hæc responsio, quæ est communiter recepta, rem ipsam quidem dicit, sed adversa ijs non potest satisfacere, nisi ulterius roboretur, & declaretur. Nam, ut suprà vidimus, distingui virtualiter est distingui in tertio: Adversarij autem assumunt pro principio metaphysico contrarium, nempe quoddam distinctionem in tertio arguat distinctionem realem inter se, non minùs quàm identitas in tertio arguit identitatem inter se: responsio ergo non est apta, quæ hoc secundum principium distinguit per negationem illius prioris principij: hoc autem facit data responsio: dicit enim: *Quæ sunt eadem vni tertio, & non distinguuntur ab eodem in alio tertio, sunt idem, aliàs non.* Ecce! supponit responsio, posse duo esse idem, & tamen distingui in tertio, quod est formalissimè negare illud principium metaphysicum: *Quæ distinguuntur in tertio, distinguuntur inter se.* Ulterius ergo ratio reddenda est, cur hoc principium sit verum in creatis, non item in divinis: & hoc præstito, tunc procedit data responsio.

574. Respondent alij. 5. aliter distinguendo. Quæcunque sunt eadem vni tertio adæquatè, sunt eadem inter se, concedunt; quæ sunt tantum inadæquatè, sicut pollex & index sunt inadæquatè idem cum manu, negant. Sic ergo (dicunt) Pater non est adæquatè idem cum Deitate, quia non est omne id quod est Deitas, cum non sit Filius & Spiritus S.

575. Sed contra hanc Responsionem adhuc vrgetur. Quia Pater est quidem inadæquatè tantum idem cum Trinario Personarum, sed tamen adæquatè est idem cum natura divina sumpta secundum esse absolutum: hoc est, ille ipse indivisibilis conceptus objectivus, qui exprimitur per nomen, *Natura*, totus quantus est idem cum Patre & etiam cum Filio. ergo vel adhuc locum habebit illud principium: *Quæ sunt eadem &c.* vel debet magis explicari illa inadæquatio.

576. Sexta responsio formari posset ex doctrina Aureoli, in 1. dist. 1. a. 4. & dist. 2. p. 3. a. 4. & dist. 33. a. 3. quam ab omnibus alijs Doctoribus neglectam in theatrum produxit P. Antonius Perez, disp. 1. de Trin. c. 2. n. 48. & 56. vocans

acutissimam, & tanto ingenio dignam, quamvis eam ex quadruplici capite postmodum rejiciat. Postquam ergo doctrinam Aureoli verbis Auditoris nonnihil in compendiū redactis proposuisset, deinde eam quasi clariorem redditurus: *Placet*, inquit, ad usum scholæ familiariū & brevius sententiam Aureoli proponere. *Identitas perfectæ in genere est inseparabilitas re & ratione præscindente scilicet obiectivè:* (per præcisionem objectivam intelligit illum conceptum, quo alterum ne quidem in obliquo concipitur) *hæc est dividenda in identitatem extremorum, ratione cuius, quidquid vni inest, alteri inest, necesse est.* (& hanc vocat Aureolus Identitatem repetitionis) & in oppositam, quæ solum in divinis reperitur: ex qua tanquam proprietas necessariò consequitur, ut vnum possit in recto significari, constituto altero extremo non in recto, sed in obliquo. *Diversa est vtraque identitas, sed æquè distinctionem à parte rei excludunt, nam distinctio versatur semper inter res habentes proprias unitates, quibus vnaquæque est divisa in se, & divisa ab alia, cum comparatione propriam unitatem habeat; at non est divisum ab alio, quod neque re neque mente potest ab ipso separari, quamvis concipiendi modus possit esse diversus secundum obliquum & rectum: posteriori genere identitatis personalitas & essentia sunt idem, quia non possunt præscindi mente ab invicem, nisi secundum constitutionem recti & obliqui, neque potest dici, Essentiam habere propriam unitatem comparatione Personalitatis aut e contra: sed ex Personalitate & Essentia constituitur una simplex Persona.* Hæc P. Perez ad magis clarificandum (si verum est tamen) Aureolum.

577. Ex quibus potest breviter hæc distinctio ad solvenda argumenta confici. Quæcunque sunt eadem vni tertio identitate Repetitionis, sunt eadem inter se, conceditur: quæ sunt eadem identitate omnimodè indistinctionis, seculà identitate repetitionis, negatur: sed Paternitas & Filiatio sunt eadem cum Essentia identitate repetitionis, negatur; hæc seculà, conceditur minor & negatur consequentia.

578. Contra hanc doctrinam, omisiss alijs, est. 1. quia per eam non ostenditur, quare in rebus creatis repugnet identitas omnimodè indistinctionis & inseparabilitatis re & ratione, exclusà identitate repetitionis, & per consequens, quare non etiam possit dari duorum identitas in tertio, quæ tamen non sint idem inter se, v. g. quare non possint potentia intellectiva & volitiva esse realiter ab invicem distinctæ, & tamen identificatæ cum substantia Angeli, vel animæ. Secundò; juxta hanc doctrinam actus liberi Dei non possunt Deo esse adæquatè intrinseci, quia sunt separabiles re, prout etiam notavit P. Perez. Tertiò; Intellectus noster longè facilius sibi persuaderet, posse quatuor realiter distincta ab invicem esse ab invicem inseparabilia re & ratione, quàm capiat, tria realiter distincta ab invicem esse idem cum quarto, à quo sunt inseparabilia: ergo intellectus ex naturali inclinatione non agnoscit aliam identitatem quàm repetitionis, hoc est, quod

quod illa sola sint idem, quorum unicuique inest, quod inest alteri. Quartò. Tres Personæ defacto sunt realiter distinctæ inter se, & tamen ab invicem inseparabiles re & ratione, ut fatetur & supponit Aureolus: ergo omnimoda inseparabilitas non inferit identitatem inter se: & quidquid ulterius requireret Aureolus, vel requireret gratis, vel non conveniret identitati Personarum cum Natura divina, vel denique evaderet Identitas repetitionis.

§. II.

Vterior modus solvendi prædicta Argumenta.

179. Solutio illorum Argumentorum vnicè demonstranda est ex declaratione conceptus identitatis, & ostendendum, quomodo non sit contra conceptum Identitatis duorum prædicatorum, in ente infinitæ perfectionis, posse distingui realiter in tertio, & sic (ut communiter jam dici solet) eidè rei secundum diversas formalitates prædicata contradictoria convenire; vel melius: (ut ego supra existimavi) duas formalitates Identificatas esse rationem idem affirmandi & negandi, v.g. negandi quod Paternitas communicetur in ratione Paternitatis, & simul affirmandi, quod Paternitas communicetur in ratione Naturæ, cum qua identitatur, ut fusiùs supra declaravi.

Uterius, quia non omnibus prædicatis divinis hoc convenit, ut respectu cujuscunque possint distingui realiter in tertio, & ideo respectu plurium prædicatorum non minùs locum habeant principia Metaphysica, quàm habeant in creatis, ideo etiam declarandum est discrimen inter prædicata capacia & non capacia hujusmodi distinctionis in tertio, seu affirmationis & negationis.

180. Horum omnium conciliationem commodam subministrant ea, quæ circa præsentem difficultatem ceteris profundius speculatus est, & feliciter assecutus aliquoties jam laudatus P. Antonius Perez, cujus vestigijs insistant P. Esparza, Sylvester Maurus in *Log. de Universalib. quest. 30.* & 31. alijsque Romani, neque in re ipsa dissentit (quamvis videri velit) P. Aldrete *To. 2. disp. 3. s. 2.* 3. 4. Quia tamen eadem veritas potest diversis modis proponi, prout cujusque genius fert, mihi quoque licebit meum sequi: quod præmonere volui, ne, si quid fortassis minùs accommodatè dixerò, & in meo sensu minùs sapienter abundavero, citatis authoribus adscribatur, sed mihi.

181. Primò ergo advertendum est, discrimen fundamentale inter ens finitum & infinitum in perfectione, esse, quod ens finitum ex eo dicitur finitum, quod sit limitata perfectionis, adeoque carens alijs perfectionibus, quas si haberet, esset ens æstimabilius quàm sine illis. Ens verò infinitum in perfectione est, cujus æstimabilitas crescere non potest per cujuscunque conceptus objectivi accessionem. Hinc complexum ex Deo & creatura non est quid æstimabilius quàm Deus

sine creatura, & una divina Persona non est minùs æstimabilis quàm tota Trinitas.

182. Secundò observandum est, quod ad hoc ut A. identificetur cum B. debeat A. & B. simul non habere plus æstimabilitatis, quàm habeat vel B. secundum se, vel A. secundum se, realiter à parte rei. Ratio est, quia ad Identitatem requiritur ut vnum sit alterum, & rectè vnum de altero affirmetur: atqui ut vnum sit alterum, requiritur utique, ne vnum habeat aliquam æstimabilitatem, quàm alterum non habeat: ergo &c. Ratio vltior est, quia Identitas est summa communicatio duorum prædicatorum inter se: sed si vnum haberet æstimabilitatem, quàm non haberet alterum, hoc ipso non communicaret se summè, quia non communicaret alteri totam suam æstimabilitatem; sive: quia non communicaret se alteri eà communicatione, quæ non minùs verificaret hanc propositionem, *A. est B.* quàm hanc: *A. est A.* sive, ut loquitur P. Esparza, quia non communicaret se alteri sicut se sibi ipsi, quàm tamen phrasi non libenter utor, quia nimis insuetum est dicere, aliquid se sibi communicare sub eodem formalissimo conceptu, nam *communicans* concipitur instar dantis, adeoque cum respectu ad accipientem. sed hæc est questio de nomine.

183. Tertio observandum est, hæc duo inter se converti: *communicari alteri summè, &c. communicari alteri secundum omnem suam æstimabilitatem*: unde consequens est, ad identitatem duorum prædicatorum non magis vnum quàm alterum requiri, & si vnum sufficiat, etiam alterum sufficere. Itaque

184. Quarto observandum est, ad Identitatem ut sic in genere & requiri & sufficere communicationem summam, & secundum totam æstimabilitatem, ita ut si A. taliter se communicet B. ut utrumque simul non sit quid magis æstimabile quàm singula, tunc rectè dici, illa esse idem, & vnum de altero posse affirmari. Quod hæc communicatio requiratur, jam est ostensum: quod autem sufficiat probatur. Quia ubi est una eademque æstimabilitas, est una eademque Entitas: ergo & Identitas; quia hæc voces, *Identitas*, & *eadem Entitas*, sunt synonymæ.

185. Confirmatur. Vnitas seu Identitas specifica ideo est major vnitas, quàm vnitas generica, quia magis accedit ad vnitatem numericam, quæ denique est summa vnitas & identitas: sed ideo magis accedit, quia major est communicatio in specie, quàm est communicatio in genere, hoc est, major est consensus & convenientia in prædicatis inter ea quæ differunt solum specie, quàm inter ea quæ differunt genere: ergo summa communicatio infert summam vnitatem & identitatem.

186. Quintò denique observandum est aliud discrimen inter perfectionem finitam & infinitam. Omnis perfectio finita per sui communicationem non solum perficit id cui se communicat, sed vicissim etiam perficitur, & redditur æstimabilius.

bilius. At verò ens infinite perfectum, habens omnem perfectionem simpliciter simplicem, potest intelligi se communicans alteri prædicato seu formalitati, ut illud perficiat, reddatque infinite perfectum, absque eo quod ab illo recipere perficiatur. Ratio est, quia hoc ipso quod sit infinite perfectum, nullius accessione fit melius aut æstimabilius.

§87. Ex his observationibus eruitur imprimis ratio, quæ conciliatur in Deo, quæ in creaturis conciliari non possunt, nempe quod duo prædicata Identificata possint distingui realiter in tertio, quatenus (ut communiter dici solet) fundant prædicata contradictoria; v. g. *communicari, non communicari, produci, non produci* &c. Stat enim summa communicatio, adeoque Identitas inter Naturam divinam & Paternitatem v. g. cum hoc, quod Natura divina pariter se infinite, adeoque summe communicet Filiationi, absque eo quod illi communicet Paternitatem, cui etiam est natura infinite communicata: cum enim essentia divina tantum perficiat Paternitatem, sed non perficiatur recipere, adhuc secundum omnem æstimabilitatem suam se communicabit Filiationi, etiam si Paternitatem illi non communicet. Cessat itaque in Deo ratio repugnantie Identitatis cum virtuali distinctione, quæ militat in creatis, nempe Perfectibilitas.

§88. Secundo, eruitur ratio, quare inter attributa absoluta divina non possit intercedere virtualis distinctio intrinseca, sicut intercedit inter Essentiam & Personalitates. Ratio inquam est, quia attributa absoluta sunt Perfectiones simpliciter simplices, quarum vel una deficiente deficit conceptus *Entis infiniti* sibi sufficientis, & habentis omnem æstimabilitatem, nec ulterius perfectibilis: jam ergo, si una ab altera virtualiter intrinsece distingueretur, hoc ipso una alteri aliquod prædicatum non communicaret, nempe illud in quo discreparet, & illud esset Perfectio simpliciter simplex, adeoque pars infinite æstimabilitatis: ergo jam non se communicaret secundum omnem æstimabilitatem, adeoque nec communicatione summa; ergo non daretur identitas: ergo non daretur distinctio virtualis, sed realis. Hæc ratio non procedit contra Identitatem Naturæ cum Personalitatibus, ut patet; nam Personalitates communicant se naturæ divinæ, non ut illi aliquam æstimabilitatem conferant, sed ut eam accipiant: imò fortassis rectius quis diceret, Personalitates non se communicare Naturæ, sed accipere naturam communicatam, quia tunc *communicare* dicit; suam æstimabilitatem alteri communem facere; cum ergo Personalitates non habeant propriam æstimabilitatem, sed totam accipiant à Natura, non est absurdum dicere, inter Naturam & Personalitates esse communicationem non mutuum: neque enim de conceptu communicationis ut sic, est: esse mutuum; quia Deus dicitur se communicare creaturis, non item creatura se communicare Deo: itaque ad Identitatem sufficit communicatio illius quod habet pro-

priam æstimabilitatem; sed hæc erit lis de modo loquendi. Cum ergo omnes tres Personalitates accipiant sibi communicatam eandem infinitam æstimabilitatem naturæ, ideo in ea ratione sunt unum, scilicet, unus Deus.

§89. Deducitur. 3. Duplicem dari speciem Identitatis inter prædicata divina. Aliqua enim identificantur communicatione summa, tam formaliter quam materialiter, sive, ut loquuntur Authores allegati, tam Intensive quam Extensive; & ab iisdem vocatur Identitas adæquata (P. Sylvester Maurus vocat cum Aureolo Identitatem Repetitionis) quando nimirum omnia, tam perfecta quam non perfecta prædicata communicantur: talis identitas intercedit inter attributa absoluta, quorum singula identificantur cum omnibus & singulis Personis, & hanc identitatem sibi invicem communicant; quia huic communicationi nulla obstat oppositio relativa, qualis obstat, quod minus Natura divina possit communicare Paternitatem Filiationi, & Spirationem activam Spirationi passivæ &c. Alia identificantur communicatione summa formaliter quidem, sed non materialiter: sive intensive quidem, sed non extensive: talis intercedit inter Naturam & Personalitates; quia Natura ita se communicat Filiationi, ut tamen illi non communicet Paternitatem. Hæc duæ species Identitatis conveniunt in hoc, quod utraque sit summa formaliter, seu quoad totam æstimabilitatem.

§90. Ex hac Identitatis declaratione, respondetur nunc in forma ad argumenta superius facta. Et quidem illa propositio: *Essentia est Pater*: distinguitur hoc modo: Essentia est Pater Identitate & communicatione summa formaliter tantum seu intensive, conceditur: Identitate & communicatione summa etiam materialiter, & extensive, negatur. Eodem modo cum propositione distinguenda sunt reliquæ propositiones.

Hæc responsione utendum esset contra Gentiles aut hæreticos, serio impugnantes hoc mysterium, quia desumpta est ex ratione quasi à priori, & ex declaratione Identitatis.

§91. Contra illos autem, qui huiusmodi argumentis vtuntur ad exagitandam formam syllogisticam, supponentes interim Mysterij huius veritatem, responderi potest cum distinctione, quæ utitur Cardinalis Pallavicinus c. 53. n. 408. ad solvendum hoc argumentum.

Pater adæquatè est Essentia.

Essentia adæquatè est Filius.

Ergo Pater adæquatè est Filius.

Distinguit citatus Author maiorem: Pater adæquatè est Essentia, Identitate Entitatis (id est Naturæ) concedit: Identitate terminorum conceptibilium seu suppositi, negat. Eodem modo distincta minore, distinguit etiam consequens: Pater est Filius identitate Entitatis, sed realiter ab eo distinguitur distinctione terminorum, concedit consequentiam, identitate terminorum adeoque suppositi, negat consequentiam.

§92. Hanc

592. Hanc responsionem ideo retuli, quia in ea plane tacite supponitur, non esse opus admittere, prædicata contradictoria verificari de Essentia & Paternitate. Nam data responsio concedit, quod eo sensu quo Paternitas non est Filius, nempe identitate suppositi, eodem sensu Essentia non sit Filius: & e contra, eo sensu quo Essentia est Filius, nempe Identitate Entitatis, eodem sensu Pater sit Filius. Hæc erat ipsissima mens mea, quando superius ostendere conatus sum, quod non verificentur contradictoria; & hinc in tradita ibi doctrina, ob hujus authoris æstimationem, libenter perulto, quidquid alij judicaverint. Quin etiam intelligo, Hispanum Theologum sæpè laudatum infra, in eadem esse sententia, quod non sint admittenda prædicata contradictoria, necdum tamen legendi copia facta est.

593. Deducitur ex dictis, quo sensu sit vel non sit metaphysicè evidens illud axioma: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Est, inquam, metaphysicè evidens, quod quando duo sunt eadem vni tertio communicatione formaliter & materialiter summâ, sunt eadem inter se: & quia hæc sola communicatio summa potest intercedere in creaturis, vt probatum & declaratum est, ideo in creaturis semper est metaphysicè evidens illud axioma, & non est opus declaratione aut distinctione; in Deo autem vt locum habeat, adhibenda est distinctio & declaratio.

594. Porro quia Deus est Ens infinitæ perfectionis, contra cuius conceptum non est, posse communicari summè formaliter alicui prædicato, quin illi communicetur summè materialiter, item, posse communicari perfectivè, quin communicetur perfectibiliter: & simul etiam fides doceat, hoc defecto fieri in Trinitate, deducitur, quod ratione naturali neque sit evidens, posse in

Deo dari hujusmodi communicationem, neque etiam e contra sit evidens, eam non posse dari. Et hoc sensu ex fide constat, falsum esse illud axioma in eo sensu, in quo non est evidens: scilicet: *quæ sunt eadem per communicationem summam formaliter, sunt eadem inter se, & communicant in omnibus prædicatis.* Atque hoc denique sensu verum est, quod dicunt Theologi, Mysterium Trinitatis non contrariari Principio metaphysico in eo sensu, in quo est evidens, sed esse supra illud, sicut est supra naturalem vim cognoscendi.

595. Postquam declaratum est, quod Mysterium Trinitatis non adversetur naturali rationi, breviter etiam videndum est, quomodo sit eidem naturali rationi conforme.

Primo ergo naturali rationi conforme est, quod non detur in Deo vllum exercitium vitale præterquam intellectiōis & volitionis: omne enim aliud vitale exercitium, vt sensationes, vegetationes, motus localis; includunt formaliter imperfectionem, non item Intellectio & Volitio: & sic jam excluduntur à Deo omnia alia prædicata perfectibilia, quæ non habent rationem Intellectiōis, vt habet filiatio, aut volitionis, vt habet spiratio passiva.

596. Secundo est naturali rationi conforme, quod Intelligens & Volens intelligendo & volendo non merè recipiat, sed agat, & detur realis distinctio inter producentem & productum; hæc datur inter Patrem & Filium, inter Spiratorem & Spiritum.

597. Tertiò est naturali rationi conforme, quod detur in Deo Productio Volitionis originatæ etiam ab Intellectiōe producta, & non à solo primo principio improducto: hoc modo Spiritus S. non à solo Patre, sed etiam à Verbo procedit.

C A P V T II.

DE PROCESSIONIBVS, RELATIONIBVS, ET NOTIONIBVS DIVINIS IN GENERE.

CONTROVERSIA I.

An, & quot dentur in DEO Processiones.

598. **F**undamentum multiplicandi Personas divinas est, quod alia ab alia procedat; processio autem sine reali distinctione non datur. Processio est Emanatio & Origo vnius ab alio.

599. Dividitur autem Origo in Activam & Passivam, ad similitudinem actionis & passionis, quæ concipitur intervenire inter Causam & Effectum, seclutis tamen imperfectionibus de-

pendentia vnius ab alio, & mutationis. Origo activa concipitur inesse principio producenti, Origo passiva termino producto. Et quamvis communior philosophorum opinio sit, in rebus creatis non distingui actionem à passione, recipique in termino, non in principio, de divinis tamen Processionibus aliud dicendum est, quia in Deo sunt penitus inseparabilia hæc duo: *Producere: & Posse producere: & Principio producenti*
M 3 est utrum-

est utrumque essentiale: ac proinde denominabitur *Producens* ab aliquo suo constitutivo non minus, quàm denominatur *Potens producere*. & pari modo, quia termino est essentiale, *Produci*, ideo etiam denominabitur *productus*, ab aliquo suo constitutivo.

600. Quæstio est, an hæ Processiones fiant per Intellectum & Voluntatem. Cui quæstioni resolvenda perinde est, sive admittatur Virtualis distinctio inter Intellectum & Voluntatem sive negetur. Disputatur enim quæstio in eo sensu, in quo rectè dicimus, cognitionem creatam procedere ab Intellectu, & non à voluntate, aut potentia locomotiva, aut visiva, &c. etiamsi hæ omnes potentie identificentur inter se, & ne quidem virtualiter distinguantur. Quæstio itaque est, an secunda Persona habeat speciale prædicatum, quod non habet tertia Persona, vi cuius dicatur potius Intellectio, quàm Volitio: & contra tertia Persona dicatur potius Volitio, quàm Intellectio.

601. Hieronymus Zancklius, hæreticus Heidelbergenfis, apud Valentiam dixit, temerarium esse axioma Theologorum, quòd Filius procedat per Intellectum, & Spiritus Sanctus per Voluntatem.

602. Durandus docuit, neutram Processionem fieri propriè per Intellectum & Voluntatem, sed per Naturam divinam quàm talem. Ponnit enim Naturam divinam esse priorem Intellectu & Voluntate, & in illo priori propter suam infinitatem esse generativam & Spirativam sine vlla potentia media. Quæ sententia ab alijs erroris, ab alijs temeritatis censurâ notatur.

603. Dicendum est. 1. Cum omnibus alijs scholasticis, processionem Secundæ Personæ esse per Intellectum, & processionem Spiritus S. esse per Voluntatem.

Probatur 1. Ex SS. litteris, vbi secunda Persona vocatur Verbum, & tertia Spiritus S. atque Amor. Verbum autem pertinet ad intellectum, & Amor ad Voluntatem.

604. Probatur. 2. Ex SS. Patribus. Gregorius Nazianzenus Orat. 36. Verbum, inquit, dicitur, quia ita se habet ad Patrem, ut sermo ad mentem, non modo propter generationem passionis omnis expertem, verum etiam propter conjunctionem ipsius cum Patre, vniquæ enunciatricem.

605. S. Chrysostomus to. 5. orat. 9. Quemadmodum sese habet sermo ad mentem, sic vnigenitus DEVS Verbum se se habet ad Patrem.

S. Augustinus lib. 15. de Trinit. c. 6. Illic intelligendo conspiciamus tanquam dicentem, & Verbum ejus, id est Patrem & Filium, atque inde procedentem Charitatem vtrique communem, scilicet Spiritum S. & infra. Ecce! ergo Trinitas Sapientia scilicet, & Notitia sui, & Dilectio sui, sic enim & in homine invenimus Trinitatem, id est, mentem & notitiam, quâ se novit, & dilectionem quâ se diligit.

S. Ambrosius in Monolog. c. 46. De æterna memoria æternum Verbum nascitur: sicut igitur

Verbum congruè intelligitur Proles; ita Memoria Parentis nomen aptissimè suscipit.

606. Probatur. 3. Ratione. Productiones & Processiones divinarum Personarum sunt operationes vitales, & immanentes: atqui in Deo non datur alia vita quàm Intellectiva & Volitiva: ergo illæ ad hanc vitam pertinebunt.

607. Obijcit Durandus. 1. Intelligere & velle sunt actus essentiales in Deo: Processiones sunt notionales: ergo non sunt Intellectio & Volitio. 2. Distinguendo consequens: Non sunt Intellectio & Volitio essentialis, absoluta, communicabilis & improducta, concedo consequens: Non sunt Intellectio & Volitio notionalis, relativa, & non communicabilis, sed producta, nego consequentiam.

608. Obijcit. 2. Si divina processiones essent per Intellectum & Voluntatem, tunc etiam Filius generaret, & Spiritus S. Spiraret, quia habent Intellectum & Voluntatem communem cum Patre. Retorquetur argumentum in Durandum: habent enim etiam Naturam communem cum Patre: cur ergo non generant per Naturam, sicut Durandus vult Patrem generare? Est ergo difficultas communis, infra solvenda, quando ageretur de Principio formali Processionum.

609. Obijcit. 3. Substantiæ intellectivæ creatæ non generant quatenus intellectivæ sunt, hoc enim habet se per accidens, vnde & non intellectivis convenit generare: ergo etiam in Deo debet generandi vis alteri prædicato tribui. 4. Negando consequentiam: quia Generationi divinæ non debent convenire imperfectiones generationum creatarum, cujusmodi est, generare & non quæ intellectivum. Ob hanc imperfectionem solis substantijs corporeis convenit generare.

610. Dicendum. 2. Duas esse in Deo Processiones, ut fides docet. Ratio constat ex dictis. Duo sunt in Deo principia vitalia, Intellectus & Voluntas: non est autem major ratio, cur vnum sit secundum & non alterum: ergo vtrique debet sua respondere Processio. Debent autem hæ inter se realiter distingui, quia secunditas Voluntatis ratione spirationis activæ est communis duabus personis: secunditas autem Intellectus ratione generationis activæ est propria soli Patri: ergo terminus Generationis debet realiter distingui à termino Spirationis.

Redditur etiam à S. Thoma huius rei congruentia ex Richardo de S. Viç. Tot & non plures asserendæ sunt processionem in divinis, quot requiruntur & sufficiunt ad absolvendum illum circulum, quem faciunt operationes intellectus & voluntatis creatæ: hæ autem sunt duæ:

Nam Intellectio oritur ab objecto, ab Intellectione Volitio, & hæc iterum redit ad objectum.

CONTROVERSIA II.

An, & quot dentur in DEO Relationes reales, & quomodo à Processionibus differant.

611. Guilielmus Parisiensis tract. de Trinit. non solum in creaturis, sed etiam in DEO negat dari Relationes reales, vultque omnes relationes esse secundum Dici seu Rationis.

Dicendum est. 1. Dari in Deo propriè dictas & Reales Relationes. Probat. 1. Ex Concilio Toletano, ubi c. 1. Confessi Fidei, dicitur, quod numerus Personarum ex Relatione colligatur. In Concilio Florentino sess. 18. post medium, §. Divina Substantia: Joannes Theologus ita loquitur. *Proprietates nequaquam communicabiles sunt, quod ex Relationis vi creditur evenire, & infra. Nil nisi Principij habitudo est, in quo hæc duo considerantur, à quo aliquid, & ad quod aliquid.* Ibid. §. Dixi quidem. *Sola inquit, Relatio apud omnes Græcos & Latinos Doctores divinæ processionis Personas multiplicat, ita ut non aliâ ratione, quam vi Relationis una Persona ab alia differat.* S. Athanasius Orat. 3. contra Arian. *Pater, inquit, propriè ad Filium refertur, non ad creaturam.*

612. Dicendum. 2. Relationes non differre, saltem adequatè à Processionibus, nisi nostro concipiendi modo, quo concipimus Relationes creatas Patris & Filij, amici ad amicum instar alijus formæ resultantis ex ratione fundandi, quæ est ipsa Processio seu Origo unius ab altero.

Dixi: *Saltem adequatè.* Nam verum in adequatè differat Relatio à Processione, tantumquam inclusum ab includente, est aliqua Doctorum dissensio, de modo loquendi potius quam de Re.

613. Prima sententia docet, quod Processiones activæ non sint sola Relatio Paternitatis, vel Spirationalis activæ, sed formaliter includant etiam Intellectionem & Volitionem absolutam. Ita Vasquez, Arrubal, Tannerus.

614. Communior Sententia docet, solam Relationem esse adequatè Processionem. Ita S. Thomas q. 41. a. 1. ad 2. dicens, quod actus Notionales (hoc est Generatio & Spiratio activa) secundum modum significandi tantum differant à Relationibus, sed re sint omnino idem. Deinde approbat Sententiam Magistri, dicentis, quod Generatio & Nativitas alijs nominibus dicantur Paternitas & Filiatio.

615. Probatur assertio. Eadem est forma denominans Patrem, quæ est denominans Genitorem: sed forma denominans Patrem, adequatè non est aliud, quam Relatio Paternitatis: ergo etiam forma denominans Genitorem, est adequatè Relatio Paternitatis: atqui forma denominans Genitorem est Generatio activa: ergo Generatio activa & Relatio Paternitatis sunt ad-

equatè idem. Sanè ad significandum discrimen inter *Spirationem activam* & *Relationem Spiratoris* ne quidem diversa nomina sunt imposita.

616. Obijciunt. 1. Productio Verbi est locutio intellectualis: sed locutio intellectualis est ipsa intellectio: ergo & productio Verbi. Verum hoc argumento probaretur adequata distinctio Relationis à Processione, quia Relatio ne quidem inadæquatè est formaliter id, quod Deus formaliter intelligit. 2. Distinguendo majorem; est locutio intellectualis quæ loquens sibi ipsi loquitur & intelligit, nego: quæ loquitur alteri ut alteri, concedo majorem, & distinguo minorem: Locutio intellectualis quæ Pater alteri loquitur, est ipsa Intellectio essentialis, nego, quæ sibi loquitur, concedo minorem, & nego consequentiam. Nam, ut advertit Card. de Lugo, locutio quæ alteri loquimur, non includit, sed præsupponit Intellectionem, quæ sibi prior loquatur, & quam alteri per locutionem velit communicare. Hoc modo se habet productio Verbi divini: nam licet assimiletur nostro Verbo mentali, hoc est, intellectioni quoad hoc, quod sit immanens, differt tamen, quod ordinetur ad hoc ut Filius intelligat, & sic assimilatur nostro Verbo externo.

617. Obijciunt. 2. Propositionem illam quæ S. Augustinus, Hieronymus, & Bernardus volunt, quod Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto; & eodem modo volunt, quod Pater se intelligat Verbo. Atqui hæc propositiones non possunt verificari, nisi ipsa intellectio, & volitio essentialis, sit productio activa. Ergo &c. Verum hoc argumento probaretur, Intellectionem essentialem esse formaliter & virtualiter ipsum Verbum, & Volitionem essentialem Spiritum S. De propositionibus objectis optimè discurret citatus author ex S. Thoma q. 37. a. 2. cum quo,

618. Observandum, illas propositiones in sensu stricte formali non esse veras, ob rationem jam insinuatam. Vnde S. Augustinus similem propositionem, quæ dixerat, quod Pater est Sapiens Sapientiæ genitæ, retractavit lib. 1. Retract: c. 26. & lib. 6. de Trin. c. 1. & 2. & alibi. & quidem ad mentem S. Athanasij, Oratione contra Gregales Sabellij, dicentis: Sapiencia Patris est Filius, non ut in homine, ubi per Sapienciam est sapiens, sed ex sapiente sapientia illa ortum habet. Vnde aliqui apud S. Thomam arbitrati sunt, S. Augustinum etiam retractasse alteram propositionem de Spiritu S. Verum cum S. Thoma responderi potest, quod sicut Pater se & sua dicit Verbo, ita ut rō Verbo non tantum dativi, sed etiam ablativi casus sit, ita etiam Pater Filio testetur suum amorem, seu affectivè manifestet Spiritu Sancto: adeoque quando dicitur Pater Filium amare Spiritu Sancto, non sit intelligendum in sensu formali, sed in ratione signi seu termini, vel, ut alij loquuntur, terminativè, sicut homo, qui ex interno amore amicum amplectitur vel osculatur, dicitur tali amplexu vel osculo diligere alterum, non formaliter, sed significativè seu terminativè.

hoc sen-

hoc sensu dixit S. Bernadus serm. 8. in Cant. Spiritum S. esse osculum Patris ad Filium.

619. Dicendum. 3. Absolutè loquendo dantur in Deo quatuor Relationes. Ita communis contra quosdam antiquiores, Majorem, Ockam & Gabrielem, qui potiùs in modo loquendi, quàm reipsà dissentire videntur. Probatur Conclusio. Vbi sunt diversæ rationes fundandi, sunt diversæ Relationes oppositæ: sed sunt duæ diversæ rationes fundandi, nempe duæ Processiones, quarum una est à solo Patre, altera à Patre & Filio per Spirationem activam utriusque; communem: ergo prior ratio fundandi fundat duas Relationes oppositas, quarum una est Paternitas, altera Filiatio; posterior fundat duas alias Relationes, quarum una est Spiratio activa, denominans Spiratorem, altera Spiratio passiva, denominans Spiritum.

620. Confirmatur. Pater & Filius referuntur ad Spiritum S. sed non referuntur sub conceptu Patris aut Filij, quia Spiritus S. nec est Filius Patris, nec Pater Filij: ergo referuntur aliâ Relatione: ergo sunt quatuor Relationes.

Observandum tamen est, in hac Conclusionè præcindi, an, & quomodo omnes quatuor relationes ab invicem distinguantur, nam hæc est controversia realis, de qua jam dicetur.

CONTROVERSIA III.

Quenam intercedat distinctio inter Spirationem activam, & Relationes Paternitatis & Filiationis.

621. Spirationem activam realiter distingui à Spiratione passiva, tanquam Relatione sibi opposita, jam dictum est. Quæstio est, an à Paternitate & Filiatione aliquo modo distinguatur, nemine cogitante.

622. Prima Sententia est, distingui realiter, & sic dari in Deo realem quaternitatem. Ita Durandus. Secunda sententia docet, Spirationem activam esse quoddam complexum seu aggregatum ex Paternitate & Filiatione. Hæc sententia nullum habet classicum Authorem, nisi quod Arriaga fateatur, se in eam vehementer inclinare.

623. Dicendum est. 1. Spirationem activam non distingui realiter à Paternitate & Filiatione. Est adeo certa Conclusio, ut sententiam Durandi aliqui vocent erroneam, propter aperta verba Concilij Lateranensis, omnem in Deo quaternitatem damnantis. Nec juvat Durandum, quod præcipua intentio Concilij fuerit, damnare quaternitatem, cujus vnum membrum esset ipsa Essentia: nam ex verbis illius deducitur, non dari quaternitatem Relationum: verba sunt. *Ideo solummodo Trinitas est, non Quaternitas, quia qualibet trium Personarum est illa Res, videlicet Substantia, Essentia &c.* quæ causalis non esset bona, si staret sententia Durandi, quia identitas Personarum cum natura staret cum quaternitate Relationum: imò debuisset Concilium dicere: *Ideo solummodo est Quaternitas, & non Quinquenitas, quia qualibet Relatio est illa res.*

624. Confirmatur. Nam ut ipse Durandus fateatur, in illo cap. damnatur Quaternitas Personarum. atqui si darentur quatuor relationes realiter ab invicem distinctæ, darentur hoc ipso quatuor Personæ: nam Spiratio activa non minus esset incommunicabilis quàm Paternitas, si enim esset communicabilis, identificaretur cum illa Persona, à qua, & cui communicaretur, quia illis non opponeretur relativè, & sic esset duabus Personis communis, quod quidem est verissimum, ut dicemus; sed adversatur sententia Durandi, ergo in sententia Durandi Spiratio activa est incommunicabilis: ergo esset quarta Personalitas.

625. Confirmatur. 2. Si Spiratio activa realiter distingueretur à Paternitate & Filiatione, deberet alterutra harum ab illa procedere, vel illa ab alterutra: non enim multiplicantur Relationes nisi per oppositionem Processionis: utrumque est falsum, ergo &c.

626. Fundamentum Durandi præcipuum est, quod existimet, pro reali diversitate terminorum debere multiplicari realiter relationes ad illos terminos. Nam præterquam quod hoc principium etiam in creatis negetur à quæplurimis, est insuper specialis ratio in divinis, ubi nulla est admittenda realis distinctio, quando nulla est Processionis & Relationis oppositio: atqui Paternitati & Filiationi non opponitur processivè & relativè Spiratio activa: ergo non distinguuntur.

627. Dicendum. 2. Eandem numero Spirationem activam esse in Patre & Filio, utriusque communem, & à Patre communicatam Filio, sicut illi communicatur Natura, ac proinde esse virtualiter intrinsecè distinctam tam à Natura quàm à Paternitate & Filiatione. Ita quoad principale punctum omnes Theologi supponunt, adeo ut teste Suarez lib. 5. c. 6. n. 5. plus quàm temerarium foret, ab hac sententia recedere, & Ruiz d. 18. s. 2. n. 7. dicat, oppositum esse errori proximum.

628. Prob. 1. Quidquid est in Patre, secundum quod in ratione numerica consideratum, non opponitur Filio tanquam Producenti Productum, illud idem numero communicat per identitatem Filio: sed Spiratio activa est in Patre, & per illam non opponitur Filio tanquam Producenti Productum; Filius enim non spiratur: ergo sicut Naturam, ita eandem numero Spirationem activam communicat Filio.

629. Respondere conatur Arriaga. Licet Pater non opponatur Filio in ratione Spiratoris ut sic: opponitur tamen in ratione talis Spiratoris: sicut licet non opponatur in ratione Personæ ut sic, opponitur tamen in ratione talis Personæ: & sicut hoc sufficit, ut Pater non habeat Personalitatem communem Filio, ita sufficit, ut nec habeat Spirationem communem.

630. Verum

630. Verum hæc responsio neutiquam satisfacit, & est disparitas manifesta inter prædicatum *Personæ & Spiratoris*. Nam prædicatum *Personæ* repugnat idem numero communicari Filio realiter distincto: daretur enim in prædicato communicabili processus in infinitum. Nam Personalitas Patris secundum illam formalitatem, quæ realiter distinguitur à Filio, semper retinet rationem *Personæ*, & sic iterum abstrahi posset prædicatum communicabile, & ita in infinitum: quod cum sit per se absurdum, utique dicendum est, prædicatum *Personæ*, ita esse imbitum in Paternitate, ut sicut hæc, ita & prædicatum *Personæ* sit incommunicabile. Nihil huiusmodi locum habet in prædicato *Spiratoris*, & Spirationis activæ, si dicatur communicari Filio à Patre, & potest hæc sine vilo inconvenienti dici esse virtualiter intrinsecè distincta à Relatione Paternitatis & Filiationis, non autem ratio *Personalitatis*.

631. Confirmatur. Nam Pater communicat Filio, quicquid habet, solâ gignendi facultate exceptâ, ut habet axioma Theologorum; Sed spiratio activa, formaliter loquendo, non est facultas gignendi: ergo communicatur Filio.

632. Probatur Conclusio. 2. Et efficacius ex Concilio Lugdunensi, relato in cap. vñico de Summa Trinitate in 6. Vbi definitur contra hæreticos, vel negantes Spiritum S. procedere à Patre & Filio, vel assentes procedere ab illis tanquam à duobus principiis; definitur, inquam, quod Spiritus S. ex Patre & Filio non tanquam duobus Principiis, sed tanquam ex vno Principio, non tanquam duabus Spirationibus, sed vnicâ Spiratione procedit.

Respondere conatur iterum Arriaga, Concilium loqui de Spiratione passiva, quia Spirationem & Processionem pro eodem usurpat. Sed nescio an hæc seriò dici possint. Quis enim nescit, non minus dari & dici processionem activam, quam passivam? ergo etiam si Concilium pro eodem sumat, non sequitur, quod loquatur de Spiratione passiva. Deinde quæ necessitas fuisset definire, vnicam esse in Deo spirationem passivam, cum nemo duas asseruerit? de spirationis autem activæ simplicitate utique poterat dubitari, quando defacto Arriaga dubitat.

633. Confirmatur ex Florentino sess. 24. docente, Patri & Filio esse vnam potestatem spirandi: per Potestatem autem non intellexit Concilium Volitionem essentialem, de cuius vnitatem communi Patri & Filio non erat dubium: intellexit ergo spirationem activam, quæ est, & rectè vocatur Potestas & Virtus spirandi, eò quod possit spirare, &, spirare sint inseparabilia.

634. Respondet iterum Arriaga, Spirationem activam nunquam vocari potestatem, cum sit quasi Actio, & hoc ait esse apud omnes certum. Sed, quomodo potest hoc esse apud omnes certum, cum plures DD. (quos ego quoque sequar) doceant, Principium formale Quo, saltem partia-

le, esse ipsam Generationem & Spirationem activam? Deinde potestas spirandi & virtus spirandi sunt synonyma: atqui ipse Arriaga vocat Spirationem activam Virtutem spirandi; nam disp. 51. s. 1. §. secundò posset: habet hæc formalia verba: *Et quidem certum est, Patres admisisse Virtutem spirandi, illam autem nos vocamus Relationem spirationis.*

635. Ex dictis deducitur. 1. Quomodo spiratio activa distinguatur tum à Natura divina, tum à Personalitatibus Patris & Filij. Distinguitur inquam virtualiter intrinsecè: à Natura quidem, quia Natura est tribus Personis communis, non item Spiratio activa, & sic distinguitur realiter in tertio, nempe in spiratione passiva, cum qua realiter identificatur Natura, spiratio verò activa realiter ab eadem distinguitur. A Relatione Patris distinguitur etiam virtualiter, quia spiratio activa est communis Patri & Filio, non item Paternitas; & ob eandem rationem distinguitur etiam virtualiter à Filiatione, quæ producit realiter, non item Spiratio activa.

636. Deducitur. 2. Cur Theologi non assignent in Deo tot proprietates, quot sunt Relationes, sed tantum tres. Nempe quia Spiratio activa est duabus Personis communis, & ideo non venit nomine Proprietatis, quæ debet vni Personæ tantum convenire.

CONTROVERSIA IV.

Quot, & quæ sint Notiones in Trinitate.

637. Notio apud Theologos consentaneè Sanctis Patribus, aliud non est, quam Nota, seu prædicatum vnius divinæ Personæ, quo discernitur ab alia Persona.

Et quamvis rideant hæretici cum Valentino Gentile Italico, patriâ Cosentino, negante vnitatem Essentiæ, suamque hæresin per Galliam, Germaniam & Poloniam spargente, ac denique Bernæ capitali supplicio affecto, quod hoc vocabulū non reperitur in S. Scriptura, ipsi tamen multò magis ridendi sunt, quod non advertant, abunde contineri Jo. 10. *Sicut novit me Pater, & ego nescio Patrem, & Matth. 11. Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.*

638. Quoad numerum Notionum loquendum est cum communissima sententia Theologorum; contra Scotum, & Gabrielem, esse quinque. Cum enim huius numeri possit commoda ratio reddi, esto æquè commodè possent ad pauciores vel plures extendi, in tanto Mysterio à communi non est recedendum.

639. Solent ergo Notiones his vocibus significari. Innascibilitas (hoc est Improducibilitas) Paternitas (& hæc duæ conveniunt soli primæ Personæ) Filiatio, Spiratio activa & passiva.

N

Objicies.

Objiciet. 1. Improducibilitas convenit etiam Naturæ div. inæ, & Spirationi activæ, ergo non est Notio Perfu. 12. Respondet P. Esparza q. 39. 4. 5. esse accipiendam Improducibilitatem prout conjunctam cum Incommunicabilitate.

640. Objicies. 2. Spiratio activa est communis duabus Personis: ergo non est Notio, sicut ob eandem rationem excluditur à numero Proprietatum. 2. Satis esse, quod sit discretiva duarum Personarum à tertia: neque est de ratione Notionis, quod conveniat vni soli, sicut est de ratione Proprietatis.

641. Replicabis. Ergo pari modo possent assignari Ingenerabilitas, & Inspirabilitas, quarum prima convenit Patri & Spiritui S. secunda Patri & Filio. 2. Negando paritatem, quia hæc non sunt in re vna simplex, sed duplex, & vna tantum per abstractionem. Sed hinc Quæres, quare non detur vna simplex Ingenerabilitas & Inspirabilitas? Respondeo (vt alia plura taceam) hoc dici non posse: nam Ingenerabilitas si esset communis Patri & Spiritui S. deberet illam Spiritus S. accipere communicatam à suo Spiratore, qui est Pater & Filius: atqui Filius eam non habet: ergo nec potest eam communicare. Quoad Inspirabilitatem verò, vel loquimur de Inspirabilitate incommunicabili, quæ est ipsa Paternitas, & hoc ipso non potest esse communis Patri & Filio, vel de Inspirabilitate communicabili, & hæc est ipsa Spiratio activa, quæ communicatur Filio.

642. Denique, præcindendo ab hujusmodi instantijs, in genere responderi potest cum Ruiz & Esparza, quod ideo illæ quinque Notiones potius quàm aliæ alijs nominibus significabiles ponantur, quod habeant præcipuam quandam vim ingenerandi in audiente apprehensionem specialem dignitatis in Personis divinis, & ideo per illas notificentur decentissime; quia decentius aliquid notificatur per ea, quæ peculiariter spectant ad dignitatem illius.

643. Notiones à Relationibus non differunt virtualiter intrinsecè, differunt tamen nostro concipiendi modo, quatenus Relatio quæ talis comparatur ad vnum terminum, & ad suum correlativum: Notio verò comparatur ad plures terminos, à quibus per notionem Persona discernitur.

CONTROVERSIA V.

Cur multiplicatio Proprietatum seu Relationum, multiplicet Personas, & non DEVM.

§. I.

Pereziana ratio discriminis rejicitur.

644. P. Antonius Perez disp. 4. de Trin. c. 1. à n. 8. docet, d. scilicet inter concretum Persona

& Dei, desumendum esse ex differentia Substantiali Naturæ divinæ ab alijs naturis: nempe quod aliæ Naturæ non sunt sibi primarium Rectum, sed Supposita sunt ipsarum primarium Rectum. Natura autem divina est sibi Rectum primarium: Personalitates verò divinæ seu supposita, sunt ejusdem Naturæ divinæ Rectum secundarium, & virtualiter intrinsecè sunt illius obliquum.

645. Ex hoc fundamento deducit Author 1. dari in Deo substantiam absolutam & communem, indistinctam virtualiter intrinsecè à Deitate. Deducit. 2. Naturam divinam in priori signo, priusquam procedant ab ipsa Personalitates, esse non solum Deitatem, sed Deum. Hinc denique deducit 3. & reddit rationem, cur sit vnus Deus formaliter: quia cum Deitas & Deus secundum rectum primarium sint idem, sicut vnica est Deitas, ita vnus est Deus. non verò est vna Persona, sed tres, quia vox Persona, significat Personalitatem, tanquam constitutivam Personæ, & quidem in Recto.

646. Hæc doctrina quoad modum loquendi est excogitata à citato Autore; quoad rem ipsam est ex parte desumpta ex Suarezio, lib. 4. de Trin. c. 14. n. 6. qui vocaverat immediatum significatum vocis Deus Naturam divinam vt substantiam substantiam absolutam & communem.

Contra hanc doctrinam est. 1. Quia, vt infra videbimus, substantia absoluta & communis in Deo rectius negatur.

Contra est. 2. Quia ex hac doctrina sequitur, quod sicut est falsa hæc propositio: Deus generat: ita etiam falsa esset hæc: Deus generat: nam secundum Perezium Deus & Deitas sunt formaliter idem. consequens admitti non potest.

647. Respondere conatur Perez, negando sequelam. Nam nomen Deus, supponit in recto primario pro ipso Deo, qui formaliter nihil est aliud, quàm ipsa Deitas: sed tamen debebat etiam per consequentiam quandam supponere in recto virtualiter intrinsecè secundario pro suppositis divinis, & pro omni eo, quod est idem cum Deo & Deitare. Differt ergo nomen Deitas, à nomine Deus, quod nomen Deitas non significat supposita divina, tanquam eadem etiam materialiter cum ipsa, sed vel ab illis objective præcindit, vel in obliquo & indistinctè ita significat, vt omnia prædicata, quæ attribuantur nomini Deitas, immediatè & formaliter ipsam afficiant, & de ipsa verificari oporteat.

648. Hæc tamen responsio non satisfacit ex duplici capite. Primò, quia et si vtrunque ostendat, quod in aliquo sensu materiali sit vera propositio (quæ est ab omnibus admittenda) Deus generat, non tamen ostendit, quare non meliori jure, simpliciter & absolutè, ac sine adjecta explicatione, & in sensu formali ac primario, sit vera hæc: Deus non generat, quia in hoc sensu est vera hæc: Deitas non generat, quæ est illi synonyma in hujus Authoris doctrina. Secundò, non satisfacit responsio: quia præbet ansam audacibus, dicendi,

dicendi, quod licet accipiendo vocem *DEVS* in suppositione sua primaria & formali, non sint in suppositione sua secundaria & Tres Dii, attamen in suppositione secundaria & materiali, possunt dici tres Dii. Vnde non meretur reprehensionem Marfilus, quod ausus sit dicere, non fore absurdum concedere tres Deos, si Ecclesia hunc loquendi modum toleraret: & tamen ipse Perez n. 3. fatetur, hanc sententiam esse absurdam: sed cur est absurda? Quia, inquit, *Scriptura vnum Deum predicant, & multitudinem Deorum passim damnant.* Verum ad hoc dupliciter responderet Marfilus. 1. diceret, non minus Scripturam predicare Deum generantem & Deum genitum: ergo neque hae propositiones deberent in sensu formali & primario posse negari. Responderet. 2. Scripturam asserere vnum Deum in suppositione formali & primaria, nec tamen propterea negare plures Deos in suppositione materiali & secundaria.

649. Contra doctrinam Perezij est. 3. Quæro, unde habeat, quod multiplicatio recti secundarii non sufficiat, ut nomen *Deus* possit verificari & proferri pluraliter? Gratis hoc ab eo dici sic offendo. In solo Deo (quod nunc permitto adversario) & nunquam in creaturis, datur duplex Rectum primum & secundarium. atqui à nullo vnquam S. Patre aut Theologo assignata est specialis regula pro Deo, multiplicandi vel non multiplicandi concreta ad multiplicationem Recti, sed semper regula generali vti sunt. Non potest autem esse regula generalis hæc, (in qua tamen se vnicè fundat Perez.) *multiplicato solo recto secundario & non primario, non multiplicantur concreta:* non dantur enim extra Deum recta secundaria. Fundatur ergo doctrina Perezij in principio prorsus arbitrario, & ante hac incognito.

650. Contra est. 4. Quia P. Perez denique fatetur debet, posse ex regula generali multiplicandi concreta substantia, rationem reddi, cur non obstante Trinitate Personalitatum, sit vnus *Devs*; ergo non est recurendum ad duplex rectum, primum & secundarium, hæcenus incognitum, quo nemo respexit, quando vnum *Devm* in Trinitate confessus est. Antecedens ostendo. Fatetur P. Perez n. 11. quod si tres diuinae Personalitates assumerent vnā humanitatem, esset vnus homo, & non tres: quæro, cur non essent tres, cum recta multiplicentur, neque hic sit aliud rectum primum aliud secundarium? Responderet, hoc fieri propter regulas nominis substantivi, scilicet, quia humanitas est forma substantivè significata, cuius multiplicatio requiritur ad multiplicanda concreta substantia. Bene est, ergo ex hac ipsa regula potest ratio reddi, cur sit vnus *Devs*, & est vera communisq; doctrina. quid ergo cogit ad novam regulam excogitantem?

651. Quintò, obiter observo, secundum P. Perez non solum non sufficere multiplicationem recti ad multiplicationem concretorum sub-

stantialium, (quod verum est) sed ne quidem requiri: docet enim, quod si Verbum assumeret duas humanitates, (quo casu rectum non multiplicaretur) essent duo homines. Cæterum hoc ab alijs communiter negatur, & cum hoc olim dixisset S. Thomas, postmodum in Summa 3. p. q. 3. a. 7. ad 2. retractavit. Lubet ejus verba adscribere, quibus clarè continetur id ipsum, quod ego tertio & quarto loco Perezio objeci. Sed, inquit, *non videtur esse verum* (nempe fore duos homines) *quia nominibus est utendum, secundum quod sunt ad significandum imposita; quod quidem est ex consideratione eorum* NB. *quæ apud nos sunt* (ecce! quod requirat regulam generalem!) & ideo oportet circa modum significandi & consignificandi, considerare ea quæ apud nos sunt, in quibus nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum.

652. Sextò denique, si alia omnia abessent, ex hoc vnico capite rejicienda esset Explicatio Perezij, quia fundamentum illius non subsistit. Fundamentum inquam est, quod nomen *DEVS* non sit nomen suppositi seu Personæ, ut habet n. 9. dicens, Deum non esse formaliter Personam: sed rationem Personæ, sive in communi sive in particulari sumptam, esse extra primariam rationem Dei, sicut est extra rationem Deitatis. Hoc autem teste Ruiz de Trin. d. Trin. d. 78. s. 1. & 2. nemo Theologorum antè dixit, & est apertè contra S. Damascenum lib. 3. fidei c. 11. in fine. *Deitas*, inquit, *Naturam ostendit, Pater autem hypostasim, quemadmodum & humanitas Naturam, Petrus hypostasim.* *Deus autem & commune Naturæ significat, & vnamquamque hypostasim denominat, nam Deus est* NB. *divinam Naturam habens, & homo humanam.* Nihil apertius contra Perezium, & pro communi sententia paulò post tradenda dici posset.

S. II.

Explicatio Vasquezij.

653. Et plurimum opinio post Vasquez, concreta substantiva Naturæ supponere in recto pro sola Natura, nisi major dignitas Personalitatis obstat, prout contingit in Christo homine; sic enim salvatur veritas hujus propositionis: *Homo est DEVS*, quia Verbum habens humanitatem, est realiter Deitas, quæ est rectum concreti *Deus*. Exceptionem probant ex Aristotele, dicente, id esse aliquid, quod est præcipuum in illo. Verbum autem est præcipuum in homine qui est Christus: & ideo importatur in recto. Hoc supposito redditur ratio, cur multiplicentur in Deo Personæ, non verò *Devs*, quia rectum significatum nomine *Deus*, non multiplicatur; significatum verò nomine Personæ, multiplicatur.

654. Huic sententiæ duo objicit P. Antonius Perez n. 4. Primum, quod secundum hanc rationem vera esset hæc propositio: *Deitas generat*, non minus quam hæc: *DEVS generat.*

Objicit. 2. Ego, inquit, *sum Persona, & homo, & tamen non sum humanitas, omnis etiam homo est suppositum*

positum & Persona (utique; cur enim ille, & non alij?) & tamen nullus homo est sua humanitas. ergo rectum hominis non est humanitas, & univrsim falsum est illud principium quod assumitur, nempe nomen concretum substantivum Naturæ significare in recto solam naturam. Prior objectio fortassis aliquid momenti habere posset: secunda deficit, quod non probet assumptum, quod adversarij negant.

§. III.

Verior ratio discriminis assignatur.

655. Veriorem discriminis rationem ex communi Theologorum apud Ruiz d. 77. & seq. & Franciscum de Lugo, d. 20. c. 2. desumptam ex communi modo loquendi, illustravit Card. de Lugo de 13. de Incar. quam etiam approbat P. Antonius Perez n. 6. nisi quod existimet, unitatem Dei esse explicandam sine alligatione vlla ad communem modum loquendi. Nos tamen contrarium judicamus cum S. Thoma paulò antè laudato, qui nos ad communem loquendi modum remisit. Ratio est, quia cum in re ipsa omnes conveniamus, nempe in Deo esse vnam essentiam, & tres Personalitates, & quæstio sit, cur potius dicenda sint tres Personæ, quàm tres Dij, non potest hujus diversitatis ratio melius aliunde desumi, quàm ex communi usurpatione nominum in singulari vel plurali, investigando regulam generalem.

656. Accedit, quod P. Perez pro sua singulari explicatione, supponat, dari in Deo substantiam absolutam, quod cum ad minimum sit incertum, potius in re certissima declaranda est ab hujusmodi incerto principio abstrahendum: hoc autem si fiat, nulla melior regula assignari potest, quàm communis, ut fatetur P. Perez.

657. Itaque Cardinalis de Lugo facit discrimen inter concreta substantia sua seu substantiva, & Accidentalibus, seu adjectiva. Ut multiplicentur concreta accidentalibus, seu adjectiva, sufficit & requiritur multiplicari rectum seu illud quod à forma accidentali denominatur, etiamsi illud significetur tantum confusè, forma autem explicitè. v. g. si Petrus haberet tres albedines, esset unicum album, & quantumvis variatà albedine semper esset verum dicere; *Hoc album est Petrus*; etiamsi per id *hoc album* subjectum significetur confusè, & implicitè, albedo verò explicitè: hoc inquam non obstante determinatio & designatio semper caderet supra rectum, & hoc ex communi modo loquendi: cujus fortasse fundamentum est, quod termini adjectivi, licet significant formaliter formam, significant tamen eam per modum accidentis, & habiti à subjecto: cum autem accidens sit ens in alio, seu adveniens alteri, jam supponit subjectum hoc aliquid constitutum, quod possit ac debeat designari & determinari per signum illi appositum: ideo ly *Hoc* positum cum

album, determinat subjectum albedinis, quia subjectum significatur ut ens constitutum & per se, cui albedo advenit.

658. Aliter se res habet in terminis substantivis, v. g. *Homo*: quia non significat humanitatem ut habitam seu advenientem alteri, sed substantivè, id est, ut constituentem primum illud ens, & ut primariam seu primariò intentam essentiam illius; ideo quando Humanitas significatur formaliter & explicitè per terminum substantivum, determinatio cadit supra Humanitatem formaliter & explicitè significatam. Nunc ergo veniendo ad Concreta substantiva,

659. Dicendum est, ad eorum multiplicationem requiri quidem multiplicationem recti, hoc tamen non sufficere (demus etiam, substantiam importari in recto, ab hoc enim nunc præscindimus) sed debere insuper multiplicari illud, quod significatur determinatè, explicitè & formaliter. Hoc posito,

660. Ratio cur sit vnus Deus, non obstantè pluralitate Personalitatum, facile redditur. Vel enim vis, solam Naturam importari in recto, vel etiam substantiam: si primum: jam rectum non multiplicatur: ergo jam vnum requisitum deficit ad multiplicandos Deos. Si verò vis, in recto importari substantiam, deficit alterum requisitum, nempe multiplicatio illius quod significatur per nomen *DEVS* determinatè, explicitè & formaliter, nimirum Essentia divina seu Deitas.

661. Quare secundum hanc explicationem nil interest, quid importetur in recto: si enim Natura? ex duplici capite provenit quod non sint plures Dij, nempe quia nec Rectum, nec formale seu explicitum significatum multiplicatur. Si substantia? sufficit alterum deesse, nempe multiplicationem significati formalis & expliciti.

662. Econtra redditur ratio ex eadem regula, cur multiplicentur Personæ: Quia & rectum hujus Concreti, & significatum formale explicitum multiplicatur, hoc enim est Personalitas ut patet, & omnes fatentur.

663. Contra hanc Lagonis Regulam, quam etiam amplectitur P. Aldrete de Voluntate Dei disp. 9. s. 8. n. 9. & Philippus à SS. Trinit. d. 9. dub. 2. objecerunt quidam. Hæc Regula non est vna indivisibilis, sed duplex, alia pro Concretis accidentalibus, alia pro substantialibus. Ergo alia magis generalis querenda est. Hæc Regula traditam, si rectè intelligatur, esse vnam indivisibilem tam pro Concretis substantialibus, quàm pro Concretis accidentalibus. Regula ergo sic formanda est. Tunc solum multiplicantur Concreta, quando multiplicatur Rectum, & simul etiam significatum designatum per adjectum pronomen *Hic Hæc Hoc*. Hæc Regula facillimè applicatur Concretis accidentalibus, quia in his, ut ostendimus, Rectum, & significatum determinatum seu designatum sunt idem, & ideo mul-

ideo multiplicato vno, multiplicatur & alterum. In Concretis substantialibus applicatio regulæ pendet à diversitate sententiarum circa Rectum illorum. Et quidem in concretis Personalibus res est expedita, quia etiam ibi Rectum & significatum determinatum sunt idem, nempe *Personalitas*, sicut in Concretis accidentalibus. At verò in concretis Naturæ est quædam dissensio circa Rectum, non autem circa significatum determinatum, ideo enim dicuntur Concreta Naturæ, quia Naturam formaliter & determinatè significant. Est inquam dissensio circa Rectum. Aliqui enim volunt, subsistentiam esse Rectum, & tunc quia potest Rectum multiplicari non multiplicato significato determinato, & e contra, ideo vnus multiplicatio non sufficit, sed oportet vtrumque multiplicari. Hinc, si vna divina subsistentia assumeret plures humanitates, vel e contra plures subsistentiæ vnā humanitatem, semper esset vnus homo, & in primo casu vna Persona, in secundo verò, plures Personæ, vt habet communis Sententia cum S. Thoma 3. p. q. 3. a. 6. ad 1. & art. 7. ad 2. At verò si singulæ Personæ singulas humanitates diversas assumerent, essent tres homines & tres Personæ, vt ex communi tradit Ruiz *sect. 6. n. 6.*

664. Est insuper inter Concreta Substantiva & adiectiva hoc discrimen, quòd priorum significatum determinatum idem sit cum significato formali & explicito, in concretis verò accidentalibus seu adiectivis, significatum determinatum sit distinctum à significato formali & explicito.

CONTROVERSIA VI.

Virum detur in DEO Subsistentia absoluta, communis tribus Personis.

665. PRIMA sententia est, non dari in DEO tres subsistentias Relativas, sed vnā absolutam, & omnibus tribus communem. Ita Durandus, Paludanus, Ferrariensis.

Secunda admittit quatuor subsistentias, quarum tres sunt relativæ, realiter ab invicem distinctæ, quarta verò sit absoluta, à Relativis non aliter quàm ipsa Natura, virtualiter intrinsecè distincta. Ita Cajetanus, Alvarez, Bannez, Zumel, Bellarminus, Suarez, Granadus, Ant. Perez, Philippus à SS. Trinitate, Tertia solas Relativas agnoscit. Valent. Vasquez, Albertinus, Tanner, Zuniga, Arrubal, Wandervek, Ruiz, Denckennius, Comptonus, Esparza.

666. Dicendum est. 1. Admittendæ sunt Tres subsistentiæ Relativæ. Probatur. 1. Autoritate Concilij Chalcedonensis, quinta & septima synodi, vbi dicitur, Trinitatem esse divinam numeralibus subsistentijs, & Personalibus alteritatibus, & vnā Deitatem in tribus subsistentijs esse adorandam. Aliorum etiam Conciliorum verba videri possunt apud Ruiz *disp. 24. s. 2.*

667. Probatur. 2. Ratione. Tres sunt in Deo Personæ: atqui explicitum & formale significatum Personæ, est Personalitas seu subsistentia: ergo multiplicatis Personis debent multiplicari subsistentiæ. Porro Personæ divinæ non differunt nisi per Relationes: ergo earum subsistentiæ sunt Relationes: sed Relationes realiter ab invicem distinctæ sunt tres: ergo & tres subsistentiæ.

668. DICO. 2. Non est asserenda subsistentia absoluta in Deo. Probatur. 1. Autoritate Patrum. Iustinus in expositione Fidei de Trinitate: *Quatenus inquit, Pater & Filius & Spiritus S. vnus Deitatis dignoscendo subsistentias, quatenus autem DEVS Essentiam communem Subsistentiarum &c.* S. Damascenus in Epist. de Trifligio. *Non est autem, inquit, ipsorum communis vna hypostasis. Deitas autem communis est trium hypostasis vna existens.*

669. Omitto alia, quæ facilius possunt explicari, quòd solum negent subsistentiæ vnitatem in sensu Sabellij, hoc est, realiter identificantis tres subsistentias. Nihilominus optimè observat Ruiz, quòd quando Concilia loquuntur de subsistentijs, semper assignent tres Relativas, nunquam autem aliquam absolutam; quod signum est, non agnovisse Patres prædicatum aliquod speciale subsistentiæ convenire Naturæ prout virtualiter distinctæ à subsistentijs Relativis.

Probatur. 2. Autoritate S. Thomæ q. 40. a. 3. *Remota, inquit proprietate Personali per intellectum, tollitur intellectus hypostasis.* Nota obiter S. Thomam vti hypothesei impossibili ad investigandum conceptum formalem rei, & partem constitutivam illius, quem tamen argumentandi modum quidam Recentiores putant esse mirabiliter levem.

670. Probatur. 3. Ratione. Natura divina prout virtualiter contradistincta à Relationibus, non est Persona, vt fatentur adversarij contra Durandum, qui dicit, esse Semipersonam & Semisuppositum: ergo non habet subsistentiam absolutam. Probatur Conseq. Vbi non reperitur effectus formalis specialis alicujus formæ, non datur illa forma: sed effectus formalis specialis subsistentiæ est: constituere Personam: ergo si Natura divina, prout virtualiter distincta à Relationibus, non est Persona, seu suppositum, non habet subsistentiam.

671. Probatur. 4. Effectus formalis subsistentiæ vt sic, est, esse vltimum terminum & complementum substantiale Naturæ: atqui ea quæ in Deo sunt absoluta, non sunt huiusmodi vltimum complementum, cum admittant, immò exigant vltèrius complementum, nempe subsistentias relativæ: ergo nihil absolutum potest in Deo habere rationem formalem subsistentiæ.

Obijciunt. 1. Autoritatem Agathonis Patris dicentis: *Confitemur Trium Subsistentiarum seu Personarum vnā subsistentiam.* 2. Esse mendum, emendatum postea in alijs Conciliorum exemplis.

exemplaribus, ubi pro *Subsistentiam* legitur: *Substantiam*: alioquin esset falsa Pontificis propositio, etiam si daretur substantia absoluta, neque enim esset articulus fidei, dari substantiam absolutam.

672. Obijciunt. 2. Auctoritatem S. Hieronymi dicentis: *Taceantur tres hypostases. Si placet, & vna teneatur.* 32. Ex his verbis non magis probatur vna substantia absoluta, quam tres Relativæ impugnentur. Responsio certa est, tunc temporis significationem hypostasis non fuisse propriam illam quam modo habet, ad significandum ultimum terminum substantiæ ut contradistinctum ab ipsa Natura: sed idem significasse *Subsistentiam*, quod *Substantia*, Videatur P. Ruiz. disp. 32. s. 8. & 9.

673. Obijciunt. 3. Subsistere est Perfectio simpliciter simplex: atqui Personalitates non sunt Perfectiones simpliciter simplices: ergo debet admitti substantia absoluta. Respondet Ruiz negando minorem, & fusè conatur ostendere, singulas Personalitates esse Perfectiones simpliciter simplices, adeo ut essentia divina in ratione Entis infinitè perfecti, formaliter constitutur per singulas Personalitates, sine quibus esset imperfecta. Verùm ex suprà dictis de Identitate, non potest à nobis recipi hæc doctrina; ostendimus enim, quòd Relationes sint prædicata tantum perfectibilia, non perfectiva.

674. Aliter respondet Derkennius & Comptonus, quòd licet singula Personalitates non sint perfectio simpliciter simplex, tota tamen Trinitas, seu hoc quod est, aliquam habere substantiam, sit perfectio simpliciter simplex. Verùm nec hæc responsio placet, nisi fiat quæstio de nomine. Nam singula Personæ habent omnes perfectiones simpliciter simplices sibi communes, & Essentia divina ut virtualiter distincta à Relationibus, habet omnes perfectiones simpliciter simplices. Radix ergo Personalitatum est perfectio simpliciter simplex, quia melius est esse trinum radicaliter, quam non esse, quamvis non sit melius esse formaliter Trinum, quam non esse, quia Trinitas non est melior quam Paternitas, quæ non est Trina. Quod etiam expressit S. Augustinus serm. 38. de temp: *Tantus inquit, solus est Pater, vel solus Filius, vel solus spiritus S. quantus est simul Pater & Filius & Spiritus S.* & Concil. Tolet. XI. in profesi. fidei: *nec minoratur in singulis, nec augetur in tribus.* & D. Thomas q. 42. a. 4. ad. 2. *Æqualitas.* inquit, attenditur secundum magnitudinem, magnitudo autem in divinis significat perfectionem Naturæ, & ad essentiam pertinet.

675. Ad Objectionem ergo respondeo, distinguendo majorem: Subsistere virtualiter, eminenter seu radicaliter, hoc est, habere in se virtutè identificandi sibi prædicata opposita, & incommunicabilia, est perfectio simpliciter simplex, concedo: in alio sensu nego: verùm esse huiusmodi radicem, non est formaliter substantia.

Objic. 4. Deitas etiam prout contradistincta virtualiter intrinsecè à Personalitatibus, est Deus: ergo est Ens subsistens. Antecedens conatur probare ex Concilio Rhemensis, dicente: *Credimus simpliciter, Naturam Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholico posse negari, quod divinitas sit Deus, & DEVS divinitas.* Respondent rectè Comptonus & Derkennius ex Ruiz, Mentem Concilij fuisse, damnare Gilberti propositiones, quibus inducere volebat distinctionem realem inter Naturam & Personalitates.

676. Objici possit. 5. Deus innotebit nobis lumine naturæ esse Ens subsistens: atqui non innotebit nobis lumine naturæ substantia Relativæ: ergo innotebit nobis Deus secundum aliquam substantiam absolutam. Argumentum probaret, quòd substantia absoluta constitueret Deum in ratione Personæ: nec enim Deus aliter nobis naturæ lumine innotebit subsistens, quam Persona. Respondetur distinguendo minorem. Non innotebit nobis Relationes seu substantiæ Relativæ secundum conceptum formalem Relationis, hoc est, secundum esse *Ad*, concedo: non innotebit secundum conceptum formalem substantiæ, præcindendo ab vna vel tribus, & secundum esse *In*. adeoque secundum prædicatum absolutum præcivè, nego minorem. Innotebit ergo nobis substantia divina lumine Naturæ, sicut innotebit nobis ratio Personæ, & tamen adversarij negant, Deitatem ut virtualiter distinctam à Relationibus esse Personam.

Objic. 6. Actiones sunt suppositorum: sed Relationes sunt actiones: ergo procedunt à supposito, seu à Natura subsistente. Distinguo majorem. Actiones ad extrà seu actiones non reddentes ipsam Naturam subsistentem, transeat, secus nego.

CONTROVERSIA VII.

Quodnam sit Principium formale Quod divinarum Processionum.

677. Certum est. 1. Principium Quod, sive Totale Generationis, esse totam Personam Patris, & Principium Quod Spiracionis passivæ, esse Patris & Filij Personam. Certum est. 2. contra Durandum & Scotum, ipsam actualementem essentialem pertinere ad principium formale Quo Pater generat, & voluntatem actualementem essentialem pertinere ad Principium formale Quo Pater & Filius Spiritum sanctum spirant; quæ constant ex dictis, quòd Verbum procedat per Intellectum, & Spiritus S. per Voluntatem.

678. Controversia est, an sola Intellectio & Volitio essentialis sit ejusmodi principium formale Quo, an verò superaddenda sit ipsa Relatio Paternitatis & Spiracionis activæ, tanquam constitutiva Principij proximi. Conveniunt autem Theologi contra Ockam & Gabrielem, requiri Relationem saltem ut conditionem: & ratio est manifesta: alioquin non solus Pater, sed etiam Filius & Spiritus S. haberent omne quod requiritur

quiritur ad generandum & spirandum : cur ergo non generarent & spirarent, si ne quidem conditio aliqua deest?

679. Quæstio superest, quomodo Relatio requiratur, an præcisè ut Conditio, ad hoc ut Intellectio, prout in Patre existens, generet, & non ut existens in Filio, eò quod in Filio desit illa conditio, nempe Paternitas : vel an requiratur ut Principium formale *Quo*, sive deinde sit Principiū adæquatum, sive inadæquatum, in quo iterum est diffusio, de qua postea.

680. Prima Sententia est, Relationem Paternitatis (idem est cum proportionem de Relatione Spiratoris) requiri solum ut Conditionem, & non ut Principium. Ita Molina, Suarez, Præpositus, Tanner, Arriaga. Qui tamen (nescio an memor eorum quæ hic disputat de præsentis puncto) postea in alijs occasionibus non semel Relationes vocat Virtutem producendi, & quidem expressè *disp. 50. 1. 1. §. Secundo possit*. ubi ait: *Et quidem certum est, Patres admisisse virtutem spirandi; illam autem nos vocamus Relationem Spirationis*. hic autem totus est in eo, ut probet, quod Relatio sit mera Conditio, & non virtus.

681. Secunda Sententia docet, Relationes pertinere ad rationem Principij. Authores autem inter se differunt, fortassis in solo modo loquendi. Plerique sentire videntur, Principium formale *Quo*, non esse solam Intellectionem, sed simul cum Relatione, ita ut Intellectio essentialis & Paternitas simul ex æquo sint proximum principium formale; cum hoc tamen discrimine, quod Intellectio sit tantum Principium virtuale, quia non nisi virtualiter distinguitur à termino producti, nempe Verbo, at verò Paternitas sit Principium reale, quia realiter distinguitur. Ita Florentius, Arubal, citans Albertum Magnum, Richardum, Henricum Bonaventuram & Durandum. eandem tenet Valentia, qui primus illam illustravit. Alij volunt, Relationem importari quidem ut constitutivam & completivam Principij, sed minus principaliter & in obliquo. Ita loquitur S. Thomas q. 41. a. 5. *quem sequuntur communiter Thomistæ teste Philippo à SS. Trinit. disp. 11. dub. 3. & 4. & nosse P. Ruiz d. 100. s. 3. & 5.* Hos omnes conatur conciliare Card. de Lugo, docens, Intellectionem & Volitionem esse Principium formale *Quo* radicale seu remotum, Relationes verò formale *Quo* proximum. Nam, inquit, sicut in igne datur principium totale calefaciendi, qui est ignis ipse, & principium formale substantiale *Quo*, scilicet forma; & datur principium formale accidentale, scilicet calor, sic, inquit, possumus in Deo distinguere Principium totale *Quod*, qui est Pater, & principium formale radicale *Quo*, quod est Intellectio, aut volitio essentialis, & denique principium formale *Quo* proximum, quod est Relatio Patris vel Spiratoris. Rursum possumus distinguere inter principium proximum respectu Productionis activæ, & respectu Productionis passivæ: respectu activæ productionis (quæ in Deo

distinguenda est realiter à passiva) principium formale proximum *Quo* est sola Intellectio & Volitio, inter quas & inter Productiones activas nihil mediat, sed Generatio activa oritur immediatè virtualiter ab Intellectione ut à Principio immediato: Principium verò Processionis passivæ includit quidem Intellectionem & Volitionem, & deinde Relationes, sed has ut Principium formale *Quo*.

Hanc doctrinam esse ex mente Patrum ac Theologorum, probatur. Imprimis enim Sancti Patres de Principio formali Processionum diversimodè locuti sunt; verum in nostra hac secunda sententia, facile conciliantur, in prima sententia nullo modo. Multi ex sanctis Patribus dicunt, Verbum procedere ex substantia Patris, & ex essentia Personæ producentis: hæc testimonia videri possent favere adversarijs, sed facile explicantur. Et quidem Suarez & Arubal dicunt, eos non fuisse locutos de Principio formali, adæquato, & proximo, sed solum asserere voluisse, quod Verbum non sit productum ex nihilo. Locuti sunt ergo de Principio radicali *Quo*, sicut ignis rectissime dicitur per suam formam calefacere, vel generare alium ignem.

682. Deinde verò Patres asserunt, Principium seu potentiam generandi esse relationem. Vtrumque loquendi modum invenire licet in Concilio Florentino: nam Sess. 18. Joannes Theologus, qui contra Græcos disputabat, nomine cæterorum Patrum sic loquitur. *Ita ut Persona sit produciens & generans, Principium autem Quo ipsa Persona generat, sit id quod solum communicabile est*. Pater ergo generativum principium est, & suppositum quoddam significat, divina autem substantia, quæ cum Patre realiter idem est, non quidem generat, sed est principium quo generatio fit, & similia repetit Sess. 19. quæ verba debent intelligi de principio formali proximo respectu generationis activæ & radicali respectu generationis passivæ, ut possint concordari cum illis quæ habentur Sess. 19. post medium §. in genere. ubi postquam idem Theologus dixisset, Substantiam esse Principium per quod generat Pater, subiungit: *Propterea autem non sequitur, ut hæc substantia secundum suum esse commune & absolutum, principium sit per Quod*.

683. Ex his verbis infertur hæc consequentia. Si Pater ita generat per suam substantiam, ut tamen hæc substantia non secundum esse commune & absolutum sit principium per quod: ergo secundum esse proprium & relativum seu notionale divina Substantia est Principium per quod Pater generat. Hanc consequentiam advertit Ruiz, addens eodem sensu eundem Theologum prius dixisse: *Non tamen secundum absolutam ejus considerationem*: aitque in hoc, sicut & in cæteris secutum esse doctrinam D. Thomæ, magisque receptam à nobilioribus Scholasticis.

684. S. Damascenus lib. de duabus Christi voluntatibus. *Omnia, inquit, quæ habet Pater, sunt Filij, solà gignendi vi excepta*. atqui sola relatio est excepta: ergo relatio est vis gignendi.

S. Atha-

S. Athanasius Dialogo de Trinit. contra Arianos asserit, *Patrem hypostasi suā gignere*: quæ verba non sunt intelligenda de hypostasi ut est *Generatio activa* (de hac enim non dubitabatur) sed de virtute & principio proximo. Veniamus ad S. Thomam. Et quidem in 1. dist. 7. a. 2. ubi quaerit, an potentia generandi sit relatio, docet in C. Essentiam, secundum quod est Paternitas, esse principium Generationis. Cum, inquit, *proprietas realiter sit Essentia, aliquis actus egreditur ab essentia, secundum quod est ipsa Paternitas*: & ipse *actus est generare*: unde principium generationis est essentialiter sub ratione Relationis. & sic quidem habet in primo scripto. In secundo verò scripto eodem articulo ad 2. sic loquitur. *Quamvis potentia secundum se sit communis, tamen potentia generandi activè propria est Patri, non ratione potentie secundum se, sed ordinis ad actum notionalem, quia potentia generandi prout dicit ordinem ad actum, non tantum dicit potentiam, sed potentiam sub ratione proprietatis, quæ est Paternitas.*

685. Hic locus non solum est efficax ad præfens institutum, sed etiam ad confirmandam doctrinam quam supra tradidi, nempe non esse necesse dicere, de Natura & Proprietatibus verificari contradictoria, sed concedi posse, quod quidquid dicitur de Relatione, possit etiam dici de Natura, propter identitatem cum Relatione. Illi Authores, qui dicunt verificari contradictoria: Produci, & non produci: deberent in præfenti etiam dicere, verificari contradictoria: *esse Principium reale generationis, & non esse principium reale generationis*. Nam sicut volunt, naturam non produci, ita volunt, naturam non esse principium reale: & sicut Filiatio producit, ita Paternitas est Principium reale. At verò S. Thomas non ita loquitur, sed fatetur, quod de ipsa etiam Essentia dici possit esse principium, sed: *sub ratione Relationis*. sicut nos supra diximus, Naturam produci: sed: *sub ratione Relationis*. Sed hæc incidenter.

686. Ad locum adductum respondet Capreolus, S. Thomam in Summa correxisse hanc sententiam. q. 41. a. 5. Sed hoc non rectè dicitur. Nam, ut bene advertit Arrubal & Lugo, D. Thomas hoc articulo loquitur de principio radicali, ut colligitur ex argumentis quibus vitur, quæ de hoc solo procedunt: fundantur enim in hoc, quod omne generans generet aliud sibi simile in principio generationis, v. g. homo hominem: atqui hoc non est verum, nisi de principio radicali, scilicet de forma substantiali; nam quoad potentiam accidentalem & proximam, evidens est, filium non semper esse similem patri. Et nisi sic explicandus esset D. Thomas, contradiceret sibi in eadem Summa: nam q. 36. a. 4. ad 2. expressè docet, quod quando Pater & Filius dicuntur unum Principium, & non duo Spiritus Sancti, designetur una proprietas, quæ est forma designata per nomen. Ecce! asserit, Relationem Spiratoris designari tanquam formam per nomen *Principij*.

687. In eodem articulo primo dixerat, Virtutem spirativam esse quodammodo Naturam cum proprietate. Ad hunc locum, dissimulato priorè, respondet Arriaga, esse intelligendum cum proprietate tanquam conditione.

688. Sed contra. Intentio S. Thomæ erat, salvare, quomodo Pater & Filius sint unum Principium *Quod*, non obstante dualitate Relationum: atqui ad hoc salvandum non sufficeret unitas conditionis, v. g. si (quod secundum doctrinam Arriagæ fieri potest) in Petro & Paulo poneretur eadem cognitio de bonitate objecti, & uterque illud objectum amaret, non propterea esset unum principium amandi, licet esset una conditio ad utrumque amorem, scilicet cognitio replicata, quæ in sententia Arriagæ est tantum conditio ad amorem. Itaque S. Thomas loquitur de unitate Principij proximi, quod est proprietas utriusque communis, nempe Relatio Spiratoris; quare sicut propter unitatem Naturæ Pater & Filius sunt unus Deus, ita propter unitatem Principij seu Virtutis spirandi, sunt unus Spirator; & hic est genuinus sensus S. Thomæ.

689. Ulterius libro 4. contra Gentes c. 13. ait: *Nullam ergo potentiam habet Pater quam non habet Filius: sed Pater habet ad Generare generativam potentiam, Filius autem ad Generari: quæ solè Relatione differunt.*

Probatur nunc Conclusio Ratione. Primò Inter Principium formale *Quo*, & terminum productum productione reali, debet esse realis distinctio; nam ratione huius debet ipsum Principium *Quod*, realiter distingui à termino. atqui in Patre, qui est Principium *Quod*, nihil distinguitur realiter à Filio nisi Paternitas: ergo Paternitas non est mera Conditio, sed Principium formale *Quo*. Major probatur. Nam sicut productio virtualis requirit distinctionem virtualem inter Principium *Quo*, & terminum, ita productio realis requirit distinctionem realem.

690. Respondent adversarii, primò, retorquendo argumentum. Nam si principium formale proximum debet realiter distingui: ergo multò magis principium formale radicale seu remotum: atqui hoc non distinguitur realiter à termino: ergo nec est necesse distingui principium proximum.

691. Sed contra. Principium remotum in Deo ideo non distinguitur à termino, quia per ipsam productionem communicatur termino: omne autem quod termino communicatur, identificatur cum illo: at verò principium proximum non communicatur termino, alioquin Filius haberet principium proximum generandi seipsum. Discrimen hoc adversariis quoque admittendum est, qui fatentur, Generationem activam debere realiter à termino distingui: subsumo: atqui major est necessitas distinguendi principium, quam productionem activam, ut patet in creatis, ubi productio potest identificari cum termino, non item principium. Ergo etiam principium debet realiter distingui à termino.

692. Re-

692. Respondent. 2. Negando maiorem. quia sufficit (inquiunt) generationem activam, nempe relationem Paternitatis, realiter distingui à Generatione passiva, nempe à relatione Filij. Verum ex hoc ipso confirmo nostrum argumentum. In productionibus creatis ideo productio tam activa quam passiva, sive distinguantur, sive non distinguantur inter se, debent tamen realiter distinguui à principio formali quo, quia potentia producendi non est essentialiter connexa ipsi actuali productioni, seu quod idem est, rō producere non est essentialiter ipsi principio: atqui in divinis rō producere est essentialiter principio: ergo non debet ab eo distinguui ne quidem virtualiter intrinsecè, sicut non distinguemus in creatis, si esset essentialiter connexum principium productioni actuali.

693. Respondet tandem aliter Arriaga, supponendo ex sua philosophia, posse aliquid se ipsum immediatè producere, adeoque etiam aliquid identificatum & virtualiter distinctum, si principium producat supponatur aliunde existens. In hac responsione putat Arriaga tandem esse sistendum, & fundandam sententiam contrariam.

694. Sed contra. 1. Fundamentum hoc falsum est, vt ostenditur à modernis in physica, & præter Arriagam neminem, quod sciam, habet classicum Authorem. Nam licet Suarez id docuerit Tomo Tertio in Tertiam partem disp. 50. s. 4. ad finem, in Metaphysica tamen, quam postea scripsit, videtur ab ea mente recessisse, dum docuit, de ratione omnis causæ esse; influere in aliud naturā distinctum. ita habet disp. 12. Metaphys. s. 2.

695. Contra. 2. Demus esse verum illud principium, non servit tamen adversarijs ullo modo in presenti puncto. Nam vt Suarez & ipse Arriaga docent, ideo potest aliquid intelligi seipsum producat per secundam actionem, quia talis entitas saltem adhuc præsupponeretur pro priorī naturæ ad actionem à se realiter procedentem, & ad se terminatam: quare necesse esset, vt saltem actio realiter distincta à principio producente & producto in illo casu intercederet, quo aliquid seipsum produceret, alioquin non esset vlla prioritas naturæ: atqui in nostro casu, in sententia Arriagæ, ita Intellectio divina produceret realiter Filiationem, vt tamen nulla intercederet entitas realiter distincta ab Intellectione, respectu cuius posset dici verum & reale principium: ergo nihil facit ad rem principium ab Arriaga adversarijs suggestam.

696. Probatur nunc Conclusio. 2. Si Intellectio esset adæquatam principium generationis, sequeretur Filium non solum generari à Patre, sed etiam à seipso: consequens est absurdum: ergo &c. Probatur sequela. Illud omne suppositum dicitur producere terminum, in quo existit principium defacto producat illum terminum: atqui

in Filio existeret principium defacto producat Filium, nempe Intellectio essentialis: ergo &c.

697. Respondent, distinguendo probationem maioris: nisi desit aliqua conditio requisita, vt principium possit operari in tali supposito, concedunt, si desit conditio, negant. in Filio autem deest conditio quæ reperitur in Patre, scilicet Paternitas, seu productio activa.

698. Declarat hoc Arriaga n. 17. exemplo. Demus, inquit, divinitus poni à Deo eundem numero calorem in igne Romano & in Pragensi. nullus negare poterit, esse utrobique rationem totam agendi, hæc enim est solus calor. Secundo, demus, hic Pragæ applicari igni A. stupam, igni verò B. habenti eundem calorem, non applicari Romæ eam stupam, quis poterit negare, quin ignis A. comburet eam stupam, non autem id præstabit ignis B. licet habeat eundem numero calorem, & idem numero principium Quo cum igne A. quia licet habeat eandem rationem formalem, non tamen procedit illa stupæ combustio ab eo calore vt in igne B. sed vt in igne A. approximato stupæ. Hæc Arriaga.

699. Contra hæc omnia sic vrgeo. Ad hoc vt aliquod suppositum denominetur agere per aliquod principium in se existens, & defacto operans, non est necesse, vt conditio existat in illo ipso supposito, dummodo existat à parte rei, & sit sufficiens, vt principium possit operari. Nam iste effectus formalis: operari per tale principium, plus non dicit, quam: tale principium existere in tali supposito, & tale principium defacto operari: ergo etiam si conditio requisita ad operationem talis principij non existat in tali supposito, nihilominus tale suppositum denominabitur operari, si defacto à parte rei est posita conditio sufficiens, vt à parte rei tale principium operetur.

700. Declaratur in ipso exemplo quod attulit Arriaga; circa quem tamen obiter adverte, eum immeritò dixisse, quod nemo negare possit, solum calorem ignis esse totam rationem calefaciendi; hoc enim negat Oviedo & plurimi Recentiores, volentes, simul cum calore concurrere formam ignis: sed demus, solum calorem calefacere, immò & stupam comburere (quod tamen Arriagæ juxta sua principia negandum fuisset, cum nolit accidentia producere substantiam) Dico, quod in exemplo Arriagæ non magis ignis A. Pragensis denominetur comburere stupam, quam ignis B. Romanus. Pro quo

701. Adverte, hos duos effectus formales esse diversos: Ignis B. comburit: &c: Ignis B. comburit hic Pragæ. & quidem in secunda propositione laterat æquivocatio; nam rō Hic, potest vel appellare existentiam localem ipsius Ignis, vel existentiam localem ipsius combustionis: in hoc posteriori sensu, dico, quod etiam ignis Romanus denominetur comburere stupam Pragæ applicatam calori etiam in igne Romano existenti, nam sensus est: ignis Romæ existens per suum calorem

rem producit combustionem existentem in stupā Pragenſi ſeu Praga, ſicut ſi Deus elevarer me ad producendum in diſtans ignem in India, eſſet verum dicere: *ego produco ignem in India*, non quidem ego exiſtens in India produco ignem, ſed ego (vbicunque tandem exiſtens) produco ignem cum vbicatione Indica. Itaque, licet in caſu Arriagæ ignis B. Romanus non producat combustionem Praga in primo ſenſu, hoc eſt, vt exiſtens Praga, in ſecundo tamen ſenſu ibi producit denominationē non minùs quàm ipſe ignis Pragenſis, & hoc præciſè ideo, quia calor exiſtens in igne Romano, eſt Praga ſufficienter applicatus, & deſactò comburit ſtupam: vnde fit, vt non magis denominet comburentem ignem Pragenſem quàm Romanum, cum hoc ſolo diſcrimine, quòd ignis Pragenſis etiam vt Praga exiſtens comburat, non item ignis Romanus: ſed hoc nihil facit ad effectum formalem de quo litigamus, nempe vt ſimpliciter & abſolutè denominetur ignis comburere.

702. Confirmatur. Ponamus, quòd Deus concurrat cum calore replicato in igne Pragenſi & Romano ad combustionem ſtupæ exiſtentis in India, cui neuter ignis eſt applicatus: quæro, an in tali caſu ignis Pragenſis potiùs denominetur comburere, quàm ignis Romanus? non utique: quæro item, à qua forma proveniat utriusque denominatio? non ab alia, quàm quòd illa combustio procedat à tali calore, & talis calor in-exiſtat utrique igni. atqui etiam in caſu Arriagæ ignis Romanus habet hanc totam formam: ergo etiam haberet effectum formalem, qui eſt; *comburere*. Aliud ergo eſt, quòd vbicatio ſit conditio, vt calor poſſit agere, & aliud, quòd caſu quo agat, vbicatio ſit inſuper conditio, vt ignis denominetur agere: prius eſt verum, falſum poſteriorius.

703. Jam ad noſtrum propositum redeundo, infero, quòd ſi Intellectio divina eſſet adequatum principium *Quo* producendi Verbum, non ſolùm Pater denominaretur *Producens Verbum*, ſed etiam ipſum Verbum denominaretur producere ſeipſum. Solvamus nunc argumenta quæ obijciuntur.

704. Obijcit Arriaga primò & principaliter. Verbum procedit per Intellectionem, & non Spiritus S. ergo Intellectio eſſentialis non eſt merum principium remotum & radicale. Probat conſequentiam. Nam ſi hoc ſufficeret, vt Verbum diceretur procedere per Intellectionem, etiam Spiritus S. procederet per Intellectionem, quia etiam Intellectio eſt principium remotum Spiritus S. quia eſt radix volitionis per quam procedit Spiritus S. 2. Negando paritatem. Quia Verbum, non item Spiritus S. procedit per Intellectionem Notionalem, vt jam ſuprà dictum eſt, & iterum inſià dicitur.

705. Obijciunt. 2. In productione vivoca terminus productus debet eſſe ſimilis producenti in principio formali: ſed Filius divinus non eſt ſimilis Patri in Paternitate, ſed in Intellectu: ergo Intellectus, & non Paternitas eſt principium formale. 2. Distinguendo majorem: debet eſſe ſimilis principio formali radicali, concedo: proximo, nego: ſicut adverſarij negant eſſe ſimilem in conditione generandi.

706. Obijciunt. 3. Perſonalitas creata non eſt operativa; ergo nec Perſonalitas increata. Retorqueo. Perſonalitas creata non eſt productio activa, ergo nec increata: mala conſequentia ab vna Perſonalitate ad aliam. Itaque diſtinguo conſequens. Non eſt operativa formaliter & præciſè quā Perſonalitas eſt, concedo, quā ſimul productio activa eſt, nego.

708. Obijciunt. 4. In Patre nulla eſt potentia generandi, quæ non ſit in Filio: ſed Paternitas non eſt in Filio: ergo Paternitas non eſt potentia generandi. Major colligitur ex S. Auguſtino lib. 3. contra Maximinum Epiſt. 12. dicente, Filium non ideo non generaliſſe, quia non potuit, ſed quia non oportuit. 2. Negando Majorem. Oppositum probavimus testimonijs ſup. relatis. S. Auguſtinus æquè eſt explicandus adverſarijs, qui docent, Filium non poſſe generare. Interpretatio eſt facilis. Voluit dicere S. Pater, Filium non generare non ex defectu, ſeu impotentia, aut imbecillitate, ſed ex

neceſſaria Perfectione.

CAPVT

CAPVT III.

DE PROCESSIONIBVS IN SPECIE.

CONTROVERSIA I.

Quibus Rationibus declarari possit, Verbum esse Filium, & Generari, non item Spiritum S.

709. **C**um de Fide sit, secundam Personam Generari, non verò tertiam, quaritur, quanam sit discriminis ratio, fundata in definitione Generationis Viventis, & est hæc. *Generatio est Origo Viventis à Vivente, principio conjuncto, in similitudinem naturæ.*

710. Hæc definitio ideo reddit obscurum discrimen inter duas Processiones in ordine ad effectum formalem Geniti, quia quidquid reperitur in Processione Verbi, quod non reperitur in processione Spiritus S., vel videtur impertinens ad generationis conceptum, & sic non excluderetur per illud Spiritus S. Processio à Generatione, vel videtur insufficiens, & sic non generaretur Verbum.

711. Ex hac difficultate, teste S. Athanasio, Epist. 2. de Spiritu S. Macedoniani hæretici sumebant ansam impugnandi Divinitatem Spiritus S. hoc dilemmate. Si Spiritus S. est Deus, vel procedit à solo Patre, vel à solo Filio, vel ab utroque simul: nihil horum dici potest. Non primum, quia sic esset Filius Patris, & Frater Verbi. Non secundum: sic enim esset Filius Filij & Nepos Patris. Non tertium, quia cum non possit habere duos Patres, altera persona deberet esse Mater.

712. In hoc Mysterio declarando jam olim Patres tantam agnovère difficultatem, ut ingenuè faterentur, ignorare se Generationis modum, & discriminis rationem, eamque esse soli Deo notam; quin immò temeritatis & insanix esse dixerunt, si quis investigare præsumat; quorum verba recitat Ruiz d. 1. s. 1. Neque tamen eorum intentio fuit improbare humilem sobriumque conatum reddendi congruam Rationem huius Mysterij, sicut & aliorum, juxta monitum Apostoli 1. Petri 3. jubentis nos paratos esse ad satisfaciendum omni poscenti Rationem eorum quæ speramus & credimus: sed solum improbarunt investigationem adeo contentiosam, ut acquiescere nolis ulli probabilitati, sed soli evidentix. unde ipsimet PP. etiam præsentis Mysterij Rationem probabilem reddiderunt adversariis, ut videre licet apud eundem Ruiz disp. 8. s. 1.

713. Quapropter non possum probare consilium eorum, qui toti sunt (& non est difficile) in aliorum placitis impugnandis: nec volunt nisi unicam explicationem admittere; cum potius laudabile videatur plures admittere, quarum et si singulæ non plenè satisfaciant, simul tamen junctæ rem eousque declarant, ut mereantur prudentem assensum. Quapropter celebriores omnes explicationes referre, easque quoad fieri potest, defendere constitui, eà exceptâ, quæ recurrit ad virtutalem distinctionem inter Intellectum & Voluntatem, quam suprà rejecimus.

S. I.

Prima Ratio, desumpta ex unitate Personæ producentis Verbum, & dualitate Personarum producentium Spiritum Sanctum.

714. **R**ationem hanc insinuavit S. Augustinus lib. 15. de Trin. c. 27. *Filium nullum esse duorum, nisi Patris & Matris.* Unde confici potest discursus hujusmodi. Quando ad generationem proles requiritur duplex persona, intervenit etiam duplex generatio partialis, partialitate substantiæ communicatæ, quatenus tam Pater quàm Mater præcidit sibi partem materiæ, quâ constat deinde proles, & vi hujus duplicis præcisionis fit per se loquendo, ut proles assimiletur utrique, secundum diversas rationes in illis repertas, participans nimirum aliquid peculiare de Patre, & aliud peculiare de Matre, & sic evadit imago duorum quæ duorum, hoc est, non præcisè secundum aliquam rationem utrique communem, adeoque procedit formaliter in similitudinem Naturæ duorum. Hinc est, quodd si vel solius Patris, vel solius Matris materia animaretur, ea sufficeret ad generationem, sicut beatissima Virgo genuit Filium, sine consortio materiæ virilis.

Verbum itaque dicitur Generari, quia procedit in similitudinem producentis unius quæ talis, evadens imago propria illius secundum peculiarem illius rationem, hoc est, secundum rationem producentis unice, & per virtutem sibi soli propriam, & nulli alteri communem. Spiritus S.

tus S. verò non generatur, quia procedit à duabus personis, non communicantibus diversum quid, sed prorsus eandem Naturam, nec producentibus per diversam virtutem, sed per eandem vtrique communem, & ideo non evadit imago duarum personarum, nisi secundum rationem communem. Hæc explicatio tribuitur etiam S. Anselmo in Monologio c. 53. Eandem amplectitur Magister Sentent. in 1. dist. 13. Turrianus *Opusc.* 8. *disp.* 1. *dub.* 3. & tanquam sufficientem approbat Ant. Perez d. 3. c. 6. n. 87. Item Petavius lib. 7. c. 13. n. 9.

715. Ad hanc explicationem reduci potest duplex alia, non multum absimilis, aliorum Recentiorum. Primò aliqui in Verbo peculiarem similitudinem cum prima persona inde desumunt, quòd Verbum in ratione *Producti*, assimilatur primæ Personæ tanquam producenti adequato, live, quòd accipiat Naturam ut est virtualis radix processionis activæ, constituentis primam personam: Spiritus S. verò vi processionis assimilatur duabus Personis secundum aliquid vtrique commune, nempe secundum Spirationem activam. Generatio autem requirit ut origo sit in peculiarem similitudinem Naturæ.

716. Obijci potest, ad veram generationem non requiri assimilationem peculiarem, sed sufficientem assimilationem secundum rationem specificam Naturæ: unde etiam si in humanis persona genita in nullo esset peculiariter similis generanti præ alijs hominibus, adhuc esset vera generatio filij: ergo non sufficienter excluditur Spiritus S. à ratione filij, esto Verbum adhuc peculiari ratione posset dici Filius.

717. Responderi potest, in omni generatione intervenire communicationem alicujus partis generantis, quæ communicatio est apta inducere peculiarem similitudinem, nisi per accidens impediatur. Spiritus Sanctus verò necessario procedit in similitudinem duarum Personarum secundum aliquid commune. Definitio ergo accipienda est de eo, quod per se fieri solet, vi processionis & communicationis.

718. Altera explicatio, huc reducibilis, est hæc. Ad rationem Filij spectat, ita procedere similem suo principio, ut in nullo sit illi dissimilis, nisi in forma denominante *Producens* & *Productum*, vel (si hæ denominationes proveniunt ab eadem forma, ut sit in creatis) respiciatur diverso modo à forma denominante principium produciens & terminum productum. Cum igitur in divinis Productio activa & passiva distinguantur, & prior denominet Principium produciens, secunda terminum productum, hinc ad Filiationem in divinis requiritur, ut produciens & productum in nullo differant ab invicem, nisi in productione activa & passiva: & hoc quidem convenit Verbo, non verò Spiritui Sancto, qui insuper à suo Principio differt in hoc, quòd Spiritus S. in omni ratione sit unus, Spirator autem sit quidem unus in ratione

Spiratoris, sed binus in ratione Personæ, quæ est notabilis dissimilitudo, pugnans cum ratione Filij.

719. Obijcies. Etiam Christus Dominus habet aliquid quod non est in Beatissima Virgine, & tamen est illius Filius: ergo hoc non obstat Filiationi. R. Christum nihil accepisse à B. Virgine, in quo sit dissimilis B. Virgini, sicut Spiritus S. accipit Spirationem passivam, dissimilem Paternitati & Filiationi, à quibus illam accipit.

S. II.

Secunda Ratio, desumpta ex fecunditate Verbi ad producendam aliam Personam.

720. Hæc ratio sic proponi potest. De conceptu Naturæ est, ut sit principium motus: quare ut aliquid procedat in similitudinem Naturæ, prout requiritur ad Generationem Videntis, debet vi suæ processionis accipere Naturam ut operativam. Verbum itaque procedit in similitudinem Naturæ, quia accipit Naturam ut Spirativam, non item Spiritus Sanctus. Hanc rationem amplectuntur Bonaventura, Alensis, Major, Richardus de S. Victore, quos sequitur Zuniga, Hurtadus, Mendoza, Derkennius, & approbat tanquam sufficientem Antonius Perez, & Esparza.

721. Ad hanc explicationem reduci potest alia non minus accommodata, nempe de ratione Filij esse, ut procedat in similitudinem Naturæ, primò saltem aptitudinaliter, hoc est, ut quantum est ex vi Processionis, possit esse primogenitus, adeoque non essentialiter supponat aliam similitudinem jam existentem, & per aliam processionem obtentam. Hoc convenit Verbo, non item Spiritui S. qui vi processionis supponit aliam Personam, jam procedentem in similitudinem naturæ, & eandem sibi secundo loco communicantem. Hujusmodi enim secunda essentialiter productio (inquit Ant. Perez n. 31.) solum intenditur, ut similitudo jam constituta, producat amorem tanta similitudine dignum.

722. Obijcitur. 1. Si fecunditas esset de conceptu Filij, nec Verbum esset filius, quia licet sit fecundum ad spirandum, non est tamen fecundum ad generandum, prout fit in humanis.

Confirmatur. Mulus verè generatur, & tamen non accipit naturam fecundam, quia Muli non generant, nec Mula concipiunt, ergo non est de conceptu Filij accipere naturam fecundam ad producendum simile in Natura.

723. R. 1. Eam solam fecunditatem esse de filij divini conceptu, quæ non infert secum imperfectionem; hujusmodi autem esset fecunditas ad iterum generandum: cum enim in Deo idem sit: *Posse*, & *agere* ad intrà, sequerentur infinitæ generationes, quod esset maxime inconveniens, ut observavit S. Basilijus lib. 5. contra Eu-

nom. c. 12. §. 2. De conceptu Naturæ Viventis est, esse operativam ab intrinseco, & ideo ut Verbum procedat in similitudinem Naturæ viventis, debet accipere Naturam operativam ab intrinseco, hoc autem in divinis non potest esse nisi ad producendam aliam Personam, communicando illi suam essentiam, quamvis in creatis sufficiat accipere naturam quomodocunque ab intrinseco operativam. Sic licet Mulus non generet, potest tamen alias operationes vitales exercere, & hoc sufficit, ut dicatur generari & procedere in similitudinem Naturæ Generantis. Cæterum Theophrastus apud Vasquez tradit, mulos in Asia generare. Illud certum videtur, à Natura saltem intendi virtutem generandi, quandoquidem masculos & feminas producit.

714. Objicitur. 2. Hæc explicatio est aliena à mente Patrum Concilij Florentini, ubi cum Græcis erat Latinis controversia, an Spiritus S. à Filio etiam procedat, quod Græci negabant, Latini affirmabant, & tamen Græci adhuc Verbum ut Filium asserabant, neque Latini arguebant Græcos ex hoc capite, quasi in eorum Sententia stare non posset conceptus Filij ob defectum fecunditatis, quod tamen Latini non debuissent dissimulare, ne arguerentur oscitantia in propugnando Fidei dogmate, omittendo clarum & facile argumentum.

715. Responderi potest. 1. cum Derkenio, Concilia non semper omnia attulisse, quibus aliena dogmata confelli possunt, sed ea, quibus adversarios maxime premi posse putabant. hujusmodi non fuisset præsens argumentum: non enim constabat Patribus, verum non aliâ ratione posset Filiatio Verbi defendi.

716. Responderi potest secundò. Immo Concilium Florentinum videtur usum esse hoc argumento, sessione ultimâ, hæc enim sunt verba Latinorum, contra Sententiam Græcorum. *Credentes, (Græci,) Spiritum S. nequaquam ex Filio procedere, necesse est, ut intelligant Spiritum ex solo Patre procedere, & consequenter NB. non esse Filium.* quæ vltima verba non sunt intelligenda quasi dicta essent de Spiritu S. quod non esset Filius: potius enim debuissent dicere: *& consequenter esse filium:* sed sunt intelligenda de Verbo, quod scilicet consequenter Verbum non esset Filius, adeoque ob defectum fecunditatis.

Hic ergo locus adeo confirmat præsentem explicationem, ut illi qui eam recipere recusant, arbitrentur textum esse corruptum, & omitendum esse illud *NON*, quod tamen alij refutant.

717. Objicitur. 3. Prius innotuit Filius Dei quam Spiritus S. ut SS. Patres loquuntur: sed hoc non posset intelligi, si conceptus Filij haberetur per fecunditatem realem ad intrâ. Ergo. 4. Distinguendo majorem: prius innotuit Filius, quam innotuerit Spiritus S. explicitè, concedo,

quàm innotuerit implicitè, nego: & dico, quod sicut defacto notum est Verbum esse Filium, licet necdum certò & explicitè notum sit, ob quam maximè rationem sic vocatus sit, ita etiam priusquam innotesceret dari in Deo tertiam Personam, poterat quidem notum esse, Verbum esse Filium, sed ignorari, an præcisè ideo, quia procedit ab vno, vel quia esset fecundus ad intrâ.

718. Objicitur. 4. Personarum divinarum similitudo non est Notionalis, sed essentialis, ut tradit S. Thomas 1. p. q. 33. a. 2. sed Spiratio activa est Notionalis: ergo similitudo Verbi cum Patre non rectè desumitur à fecunditate. 5. Distinctio: Similitudo communis omnibus tribus Personis, & inducens formaliter æqualitatem Perfectionis, est essentialis & non notionalis, concedo, similitudo specialis duarum personarum, nego.

§. III.

Tertia explicatio, desumens Filiationem à Similitudine Intentionali.

719. Secundum in Trinitate Personam specialiter vocari & esse Verbum, consentiunt DD. fundati in S. Scriptura Jo. 1. Et Verbum caro factum est: de quo eodem Verbo prius dicere cæperat: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quidem ratio Verbi debet in sensu proprio tribui secundæ Personæ, & non Metaphorico, ut fuit contra Origenem ostendit Ruiz disp. 55. s. 3. Quod si vnus aut alter Patrum etiam Spiritum S. Verbum Filij vocavit, in sensu Metaphorico accipiendus est, quatenus Filius mittendo Spiritum S. manifestat voluntatem suam, vel alio sensu, ut apud eundem Authorem videri potest.

720. Quia verò non potest ratio Verbi vocalis tribui divinæ Personæ, accipiendum utique est de Verbo Mentali, hoc est Intellectione, quæ non rarò Verbum, quo nobiscum ipsi loquimur, nuncupatur. Psal. 13. *Dixit insipiens in corde suo. Sap. 2. Dixerunt impij apud se non rectè cogitantes. Math. 9. dixerunt intra se: hic blasphemat.*

721. Ulterius eadem ratione vocatur secunda Persona, Imago Patris; & quidem speciali ratione, & non generali, quâ etiam Spiritus S. vocatus est à Græcis Imago, quibus se Concilium Florentinum aliquando accommodavit.

722. Ex eo itaque, quod secunda Persona specialiter sit Verbum & Imago Dei, quod habetur revelatum per Scripturas Sanctas, deducitur, secundam Personam esse Intellectionem, sicut tertia est Amor; & hoc sensu dicitur secunda procedere per Intellectum, tertia per Voluntatem, etiam si Intellectus & Voluntas divina non nisi extrinsecè & ratione nostrâ distinguantur; sicut nostræ cognitiones dicuntur esse operationes Intellectus, & non Voluntatis, etiam si intellectus & voluntas nullo modo intrinsecè distinguantur, nempe

nempe ob suum specialem tendendi modum, vt philosophi declarant.

733. Observandum tamen est discrimen inter hanc divinam Intellectionem (quæ est Verbum) & Intellectiones nostras creatas; quod istæ sunt formæ constituentes physicè *Intelligentem*, & objectum *cognitum*: Intellectio autem quæ tres Personas divinas constituit *intelligentes*, non est Personalitas Verbi, sed est Perfectio essentialis absoluta, & communis, neque vlllo modo est producta.

734. Restat ergo, vt Verbum seu Intellectio Notionalis sit mera Intellectio passiva, seu objectiva, hoc est, objectivè repræsentans omnia illa objecta, ex quorum cognitione procedit. Et licet hoc discrimen sit nobis captu difficillimum, vt meritò dixerit Cyrillus lib. 7. *operis quod Theophrastus inscribitur* c. 1. frustra nos mirari Evangelistam, & quasi magnum quid proprium tonasset, tonitruum filium appellare, nisi Verbum quasi proprium mirabile & inauditum pronuntiasset: nihilominus.

735. Vt aliquatenus pro modulo nostro Verbi huius & Intellectionis passivæ productionem capiamus, advertendum est ex alibi dictis, fecunditatem communicandi suam Naturam, seclusis imperfectionibus, esse Perfectionem simpliciter simplicem: omnis autem communicatio realis fundatur in aliqua distinctione reali: non potest autem natura divina communicari producendo aliam naturam divinam similem: neque potest dari distinctio virtualis, nisi fundetur in distinctione reali in tertio, vt suo loco probatum est: quare vt seclusa omni imperfectione posset in Deo esse realis productio communicativa divinæ Naturæ, oportebat essentiam divinam habere vim emanandi virtualiter primam personam, tanquam principium formale *Quo*: proximum, hoc est, Processionem activam, cui responderet Processio passiva realiter distincta.

736. Vtteriùs, quia Deus est Natura Intellectualis spiritalis, de cuius ratione est, vt prima ejus operatio procedat ab Intellectu, in Deo autem Intellectus & Intellectio identificentur etiam virtualiter, ideo prima ejus operatio ad intrà debebat esse ab Intellectione essentiali quæ tali, hoc est, in modo tendendi debebat esse similis nostris intellectionibus quoad hoc speciale prædicatum, quod respiceret Intelligentem specialiter quæ talem, & formaliter procederet ad repræsentandum objectum cognitum tanquam similitudo illius intentionalis. In quo tendendi modo differt Verbum à Spiritu Sancto, sicut differt Cognitio ab Amore; nam licet amor etiam aliquo modo repræsentet objectum, non vocatur tamen similitudo objecti specialiter sicut Cognitio, quia non producit in hunc finem, vt in producente existat similitudo objecti, sed potius ex præexistente similitudine in hunc finem producta procedit, tanquam impetus quidam, & ideo vocatur tertia

Persona specialiter *Spiritus & Amor*. His observatis,

737. Restat quaestio, An, & quomodo ex hoc discrimine deducatur Generatio Verbi, & non Spiritus Sancti, adeoque Verbum sit verè Filius, non item Spiritus Sanctus. Negant hinc posse deduci Card. de Lugo, Arriaga, Derkennius & alij. Affirmant verò rectius Vasquez, & plerique antiqui, si rem ipsam potius, quam verba spectemus, vt colligere licet ex Ruiz, *disput.* 6. 1014. & me quidem iudice est S. Thomæ q. 27. a. 2. in C. vbi sic concludit. *Igitur processio Verbi in divinis, habet rationem Generationis*, procedit enim per modum *Intelligibilis actionis*, quæ est operatio vite, & à principio conjuncto, & secundum rationem similitudinis. *Quia conceptio Intellectus est similitudo rei intellectæ & in eadem Natura existens. Quia in Deo idem est: Intellegere, & Esse.* Plura dabimus post SS. Patres.

738. Probatur imprimis Autoritate Scripturæ. Io. 1. vbi planè videntur pro eodem accipi ratio Verbi & ratio Filij, dum dicitur. *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre.* ad Romanos 8. *Quos prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui.* Sanctorum Patrum eandem esse Sententiam, mihi est indubitatum.

S. Athanasius Epist. de decret. Synodi Nicænæ: *Quodsi, inquit, eum Imaginem nominem, Filium hoc ipso eum esse indicaveris. Quid enim est simile DEO, nisi sua ipsius progenies: Ecce! quod in similitudinem intentionalem reducat rationem Filij.*

739. Eusebius Cæsariensis lib. 4. Demonstrationis Evangelicæ c. 2. *Non immeritò, inquit, oracula Theologicè loquentia Deum genitum illum enuntiant, tanquam eum qui divinæ Naturæ similis NB. in seipso ferat imaginem, propter quam & Deum quoque & esse illum & dici, ejus videlicet, quæ quod primum est refert, expresse similitudinis gratia. Ecce! quomodo Spiritum Sanctum excludat à Generatione præcisè ex eo, quod non sit Deus ratione similitudinis: atqui est Deus ratione identitatis: ergo intelligit similitudinem Intentionalem.*

740. Clemens Romanus Ep. 1. ad Jacob. Deus Pater, inquit, *secreti Sacramenti vocabulum est, cuius verè Filius est Verbum, & Speculum, & Character, & Imago videns Patris viventis, in omnibus Patri similis.*

Nicetas ad Orat. 42. Nazianzeni n. 19. *Imago, inquit, est vivi archetypi, & viva ipsa, longèque majorem similitudinem habet, quàm sit ea, quæ Scit Adamum refert, vel quæ quidquid gignitur, id à quo generatur exprimit. Notanda sunt hæc verba propter illos, qui vt videbimus, vnicè ferè hanc sententiam improbant, quasi similitudo intentionalis sit tantum metaphoricè similitudo, insufficiens ad generationem. Quod autem loquatur de Intentionali similitudine, audi eundem. Quam*

igitur rationem habet definitio ad definitum, eandem Filius ad Patrem, ipsum enim declarat, quemadmodum definitio definitum. Quamobrem Christus dicebat: qui me intellexit (hoc enim significat, qui videt me) Patrem quoque intellexit.

741. Hilarius lib. 7. de Trinit. Quod ergo imago est, eo proficit, ut Deum Patrem unigeniti Dei significet nativitas, significet autem ut forma et imago invisibilis Dei. & lib. 9. Perfecta Nativitas perfectam imaginem præstat. & lib. de Synodis ad Can. 3. Orientalium. Hoc est, inquit, esse Filium, paternæ scilicet formæ veritatem coimaginatæ in se Naturæ perfectæ similitudine retulisse.

742. Augustinus lib. 5. questionum in Deuteronomio. quæst. 4. ait, Patrem esse Prototypum, et Filium esse imaginem expressam. Plures PP. videre licet apud Petavium lib. 7. c. 14. toto, ubi hanc sententiam alijs omnibus præfert, sicut & Anton. Perez, Card. Pallav. Elparza.

743. Redeo nunc ad auctoritatem S. Thomæ, cuius aliqua verba jam retulimus ex Summa & proprio quæstionis loco; nunc alia dabimus. Itaque libro 4. contra Gentes c. 11. & 19. Cum autem, inquit, ostensum sit, quod amatum in amante non est secundum similitudinem speciei, sicut intellectum in intelligente, omne autem quod procedit ab altero per modum geniti, procedit secundum similitudinem speciei ad generantem; relinquatur, quod processus rei ad hoc quod sit in voluntate, sicut amatum in amante, non sit per modum generationis. Quam doctrinam repetit in Summa q. 27. a. 4. in C. Processio autem (loquitur de Spiritu S.) quæ attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellentis et moventis in aliquid, et ideo quod procedit in divinis per modum amoris, non procedit ut genitum, vel ut Filius, sed magis procedit ut Spiritus, quo nomine quædam vitalis motus et impulsio designatur.

Denique objectionum solutio erit completa huius sententiæ probatio.

744. Obijciunt ergo. 1. Similitudo Intentionalis non sufficit ad rationem Generationis & Filij: sed talis est similitudo Verbi: ergo per hanc non defenditur ejus Generatio. Major patet ex cognitione, quæ Angelas cognoscit se ipsum: quæ tamen intentionaliter similis Angelo, non propterea dici potest ejus filius. 2. Definitionem Generationis cognitioni Angelicæ primò ideo non convenire, quod non fiat ejus productio à principio conjuncto per aliquam suæ substantiæ communicationem, prout ad Generationem requiritur. Verbum autem accipit ipsam individuum Naturam Principij producentis. Secundo, ad Generationem requiritur origo suppositi viventis à supposito vivente realiter distincto: Cognitioni Angelicæ non est suppositum; Verbum est suppositum distinctum, ut patet. Tertio, ad Generationem viventis requiritur, ut terminus secundum id, secundum quod procedit in similitudinem sui principij, sit substantialis, quod

non convenit cognitioni Angelicæ, sed Verbo. Quid ergo mirum, si cognitio Angelica non possit dici Filius, aut Generari, possit autem Verbum? & sic habetur triplex disparitas & modus distinguendi majorem propositionem objectionis.

745. Respondetur ulterius, aliter distinguendo. Similitudo Intentionalis non sufficit, quando excludit similitudinem realem per defectum & imperfectionem, concedo: quando excludit sine imperfectione, eo quod illi communicetur communicatione formaliter summa tota perfectio Principij producentis, nego majorem: & eodem modo distincta minore; negatur consequentia.

746. Obijciunt. 2. Similitudo Intentionalis est tantum Metaphoricè similitudo: atqui definitio Generationis loquitur de similitudine propriè dicta: ergo non bene applicatur Verbo. 2. 1. Adversarios nullam penitus similitudinem assignare, quia loco similitudinis substituunt Identitatem numericam Naturæ: Similitudo autem est inter distincta. 2. 2. Negando quod similitudo intentionalis sit Metaphoricè similitudo, quin potius, ut bene animadvertit Antonius Perez, similitudo intentionalis est forma & mensura extrinseca similitudinis physicæ; in tantum enim aliqua deprehendimus esse similia, in quantum possunt unâ cognitione, abstrahente rationem communem, fieri unum extrinsecè, ut tradunt Philosophi de universalibus: item dicimus A. esse simile B. quia experimur cognitionem ipsius A. esse similem cognitioni ipsius B. & per consequens supponimus cognitionem ipsius A. esse similem ipsi A. Sanè mihi semper (abstrahendo à præsentis quæstione) indubitatum fuit, quod cognitio sit Imago propriè dicta objecti, & quidem magis quam Imago picta: atqui de ratione Imaginis est, esse similitudinem, definitur enim Imago, similitudo procedens ab eo cuius est similitudo, in hunc finem, ut illud repræsentet; & ideo omnis Imago est similitudo, sed non e converso.

747. Dices. Verbum potius est similitudo Paternitatis quam Naturæ, quia realiter procedit & distinguitur à Paternitate: atqui Paternitas ut sic non est ipsa Natura: ergo non procedit Verbum in similitudinem Naturæ potius quam alius quod virtualiter non est Natura. 2. Philosophos ideo in definitione Generationis posuisse, Similitudinem in Natura, quia non agnovissent alium modum producendi similitudinem substantialem sui, nisi producendo naturam distinctam. Quod si agnovissent productionem substantiæ similis intentionaliter cum identitate Naturæ (quæ in solo Deo reperitur) contenti fuissent dicere: in similitudinem Producentis.

748. Obijciunt. 3. Esto sufficiat similitudo Intentionalis, & sic possit explicari Generatio Verbi, certum tamen est, eam non requiri ad Generationem;

nerationem; adeoque ex hoc capite non declaratur, cur Productio Spiritus Sancti non sit Generatio: nam etsi declaratur non habere hanc similitudinem, non propterea caret aliquo requisito ad generationem. Antecedens patet: Nam Filius hominis non est similitudo intentionalis Patris sui, ergo similitudo intentionalis non requiritur ad rationem Filij. *¶* Ad Generationem requiri alterutram similitudinem, videlicet, ut productum secundum quod est productum, sit vel simile Realiter & Physicè, vel intentionaliter: atqui Spiritui Sancto neutra similitudo convenit; non Realis, quia non accipit Naturam realiter distinctam; Spiratio autem passiva est physicè dissimilis Spirationi activæ. Non etiam convenit similitudo intentionalis, ut ipsi adversarij concedunt, & jam declaratum est, quia amor non est Imago objecti amati: nam licet illud aliquo modo repræsentet, non procedit tamen ex intentione assimilandi, sed ex tali similitudine præcedente & supposita procedit. item, ut observat Pallavicinus Cardinalis, perfectio amoris non desumitur ex repræsentatione objecti sicut Perfectio cognitionis.

749. Labet hæc verba quædam referre ex P. Antonio Perez, in gratiam eorum, qui cum cæteroquin Magistro suo tanquam oraculo inhaereant, respuunt tamen usum Hypotheseon impossibilium, quas ex eodem discere potuissent. Itaque c. 4. n. 70. circa medium, ut confirmaret, similitudinem intentionalem non esse impertinentem ad rationem Filij: *Finge, inquit, tibi Filium hominis esse hominem, & esse simul secundum suam substantiam cognitionem sui & patris, quis non videat, patrem hunc melius manere repræsentatum in hoc filio, quam nunc accidit: ergo magis esset filius.* En! hypothesein impossibilem. de bonitate consequentiæ non sum sollicitus.

CONTROVERSIA II.

Ex quorum Objectorum cognitione procedat Verbum.

750. *S*ensus Quæstionis est, quamnam objecta respiciat illa Intellectio absoluta, ex qua tanquam Principio radicali procedit Verbum; adeoque quamnam objecta repræsentet Verbum. Eadem quæstio cum proportionem procedit de Spiritu Sancto, ex quorum objectorum Amore procedat.

751. Certum autem est, ad minimum procedere ex cognitione omnium attributorum absolutorum & essentialium, & per consequens, ex cognitione creaturarum ut possibilem, quatenus attributa absoluta dicunt respectum & ordinem ad illas. Ratio est, quia ut supra vidimus, Objectum directum & formale divinæ Intellectionis, est ipsa Essentia Dei, prout complectens

omnes perfectiones simpliciter simplices: ergo vel ex harum cognitione, vel ex nulla Verbum procedit.

752. Dubitatur. 1. Vtrum Verbum procedat ex cognitione omnium trium Personarum. Negativa tribuitur Scoto, & ex parte Vasquezio, neganti Verbum procedere ex cognitione Spiritus Sancti.

753. Dicendum tamen est, Verbum procedere ex cognitione omnium trium Personarum. Probatur. 1. Ex dictis, quia tres Personæ cognoscuntur cognitione essentiali & absoluta in Deitate, tanquam fonte & origine virtuali illarum, ut patet ex dictis. Atqui Verbum procedit ex cognitione totius Deitatis: ergo &c. Probatur. 2. Verbum procedit ex cognitione comprehensiva Dei: atqui Cognitio comprehensiva terminatur ad omnes tres Personas: ergo Verbum procedit ex cognitione omnium trium Personarum. & ita senserunt SS. Patres apud Ruiz *disp. 61. c. 63.*

754. Obijcitur. Paternitas est prior origine quam Filiatio & Spiratio passiva. Ergo Verbum non potest procedere nisi ex cognitione illorum objectorum, quæ Paternitas in illo priori Originis cognoscit. Atqui in illo priori originis non cognoscit Filiationem & Spirationem passivam, quia nondum existunt: ergo Verbum non procedit ex harum cognitione. *¶* 1. Distinguendo subsumptum. Non cognoscit illas ut existentes in sua radice ut essentialiter productiva, & motivo formali cognoscendi totam Trinitatem, adeoque indirectè, nego; non cognoscit ut existentes directè & immediatè, concedo. Hanc responsionem, quam ante hac dedi, approbat hæc P. Antonius Perez *disp. 3. de Trinit. c. 13. n. 195.* vbi etiam conceptissimis verbis docet, aliter se habere statum Conditionatum ad Scientiam Mediam, quam se habeat Spiritus S. (& eadem est ratio de creaturis possibilibus) ad sui cognitionem: nempe quia status conditionatus est ratio formalis, & motivum Scientiæ Mediæ, exhibens concursus intentionalem in Scientiam Mediam, & hoc, ait, colligi ex propositione causali; quod ideo Deus videt futurum conditionatè, quia est futurum conditionatè.

755. Respondetur. 2. Aliter distinguendo. Intellectio essentialis non potest in illo priori originis, in quo, prout existens in Patre, procedit cæteras Personas, non potest inquam cognoscere cæteras Personas prout existentes in illo priori, concedo: prout existentes in posteriori originis. Nego. Neque enim hæc prioritas originis est sicut prioritas Naturæ: cujus discrimen declarat Card. Pallavicinus c. 58. n. 440. Signa Naturæ, inquit, nihil aliud sunt, quam varix cognitiones, quarum aliqua ita inuenitur vnum tanquam positum & existens (quod dicitur esse in priori signo) ut dirigat in ordine ad positionem alterius, quod dicitur advenire in posteriore signo.

At hoc

At hoc non habet locum nisi in ijs, quæ habent inæqualem necessitatem vel independentiam in existendo: in illis enim est considerare principium prout indifferens ad coexistendum vel non coexistendum rei quæ ad ipsum consequitur. & ita debet posse dari aliqua perfecta cognitio ipsius principij, quæ non certificet de existentia rei à tali principio manantis, sed potius moveat illud agens liberum, cuius est hanc contingentiam determinare ad volendam talem existentiam. Hoc tamen est intelligendum juxta ea quæ supra diximus, agentes de identitate virtuali decretorum divinarum. At, cum in divinis omnia sint æquæ necessaria & independentia ab arbitrio cujusunque, non datur cognitio intuitiva certificans de vno, & non de omnibus, atque adeo omnia sunt in eodem signo primo & antecedente ad univèrsalia signa. Illa ergo prioritas Originis, quam habet Pater respectu Filij, nil aliud est, quam fundamentum ex origine desumptum, incipiendi numerationem potius ab illo quam ab hoc. Cum enim non possimus omnia immediatè per cognitionem attingere, postulat Naturæ ordo, ut incipiamus ab eo, à quo cætera oriuntur, utpote præstante nobis aptam viam ad reliqua cognoscenda. Ita Pallavicinus.

Dubitatur 2. Et difficilius, an Verbum procedat ex cognitione futurorum tam absolutum quam conditionatorum.

760. Dicendum est. 1. Verbum quod formalitatem suam necessariam, non procedere ex cognitione futurorum. Ratio est manifesta. Quia illa formalitas procederet eodem modo, etiam si non essent futura ea, quæ sunt futura, ergo ut sic non est cognitio passiva & repræsentativa futurorum quæ talium: atqui est repræsentativa omnium eorum, ex quorum cognitione procedit: ergo secundum formalitatem necessariam non procedit ex cognitione futurorum. Ulterius, Verbum præcedit ipsa decreta libera, utpote procedentia à tota Trinitate, ergo etiam præcedit Visionem futurorum.

777. DICO. 2. Probabilius est, Verbum procedere ex cognitione futurorum secundum aliquam terminationem virtualiter intrinsecè distinctam, quæ repræsentantur objecta futura. Hac est reipsa Sententia Alensis, Bonaventuræ, D. Thomæ, Valentini, Zunigæ, Arriagæ, ut fateretur Derkennius, qui contrariam tenet. Eandem sequitur Antonius Perez & Comptonus, videturque esse Sanctorum Patrum apud Zunigam, asserentium, Patrem loqui Verbo omnia quæ scit, & Verbum repræsentare omnia quæ sunt in divina Scientia.

778. Ratio autem est. Quia Verbum accipit à Patre Scientiam contingentem, sicut accipit Scientiam essentialè: atqui hanc accipit per productionem alicujus terminationis. necessariæ: ergo illam accipit per productionem terminationis contingentis. Pari modo in Paternitate sunt super-

addenda hujusmodi relativæ terminationes contingentes, virtualiter intrinsecè distinctæ, quæ omnia sine vilo inconvenienti aut speciali difficultate admittuntur, admissis semel in Deitate terminationibus contingentibus, ut iterum fateretur Derkennius.

759. Ex hac Sententia fieri potest argumentum ad probandum, Decretum Intentionis & Executionis, & visionem futurorum non distinguì virtualiter intrinsecè. Si enim hæc decreta virtualiter intrinsecè distinguerentur, sequeretur, Spiritum S. quoad omnes terminationes prius completum esse quam Verbum, & per consequens, Spiritum Sanctum habere aliquam terminationem à solo Patre: quàm sequelam etsi Arriaga concedat, victus bonitate consequentiæ, est tamen contra sensum aliorum, & teste Derkennio per se absurda, qui etiam clarè rejicit effugia Zunigæ. Sequela autem probatur. Quia si decretum Intentionis præcedit virtualiter intrinsecè Scientiam visionis, jam vi hujus decreti produceretur in Spiritu S. terminatio correspondens, quæ erit ultimum illius complementum: Verbum autem complebitur à terminatione producenda per visionem subsequenter, ut facile patebit consideranti: ergo vera est sequela.

CONTROVERSIA III.

Utrum, si Spiritus S. non procederet à Filio, distingueretur ab illo.

760. **Q**uestio hæc procedit sub hypothese impossibili, quæ tanquam vtili ad arguendum vsi sunt Theologi Concilij Florentini contra Græcos, asserentes, Spiritum Sanctum non procedere à Filio, & tamen realiter distinguì ab eodem.

761. Ut autem hypothesis vtilis sit, non debet ita formari, ut retineatur hic Filius & hic Spiritus Sanctus, & simul ponatur ille carere virtute spirandi, & iste processione passivâ, essentialiter respiciente hunc Filium; in hac enim hypothese includerentur formaliter contradictoria, saltem in sententia communi, quod Spiratio activa sit constitutiva hujus Filij, & quod hæc Spiratio passiva respiciat spirationem activam ut communem duabus Personis.

762. Hypothesis ergo hoc modo formanda est. Fingamus, in Deo dari productionem Verbi sine communicatione Spirationis activæ, & Spirationem passivam à sola prima Persona procedere, quæritur, an tunc Persona spirata realiter distinguatur à Verbo, seu à secunda Persona; hoc est: essentne tunc duæ tantum, vel tres Personæ? Vel sic. Ponamus aliquem ignorare Processionem terciæ Personæ à duabus, & tantum agnoscere unam Personam productivam seu operativam ad intrâ: quæritur an talis adhuc possit cum

P

set cum

fer cum fundamento asserere, primam Personam producere duas Personas, vnam per Intellectum, alteram per voluntatem?

763. Affirmant Scotista. Negant alij cum S. Thoma, cum quibus & nobis sentiendum est.

Probat. 1. Autoritate Patrum Latinorum Concilij Florentini, arguentium semper contra Græcos, & inferentium processionem Spiritus S. à Filio ex eo, quod realiter distinguitur ab illo: quæ consequentia non esset legitima, si vnica & adæquata ratio distinguendi Filium à Spiritu Sancto, non esset hujus processio ab illo.

764. Probat. 2. Ex receptissimo Theologorum axiomate: In Deo omnia sunt vnum, vbi non obuiat Originis oppositio: atqui in data hypothese non obuiaret originis oppositio. Ergo Spiritus S. & Filius essent vna & non duæ Personæ.

765. Obijciunt. 1. Autoritas S. Anselmi de Processione Spiritus S. dicentis, Filium & Spiritum S. ipsâ distinctione Nativitatis & Processionis referri ad invicem, vt alios ab invicem: ergo si abesset Spiratio activa, adhuc referrentur ad invicem, quia Nativitas non est Spiratio activa. 2. S. Anselmum loqui de Nativitate & Spiratione defacto existentibus, & secundum has vtique ad invicem referuntur, quia hæc Filiatio est essentialiter acceptio Spirationis activæ, & sic opponitur etiam Spirationi passivæ, vt magis declarabitur in solutione vltimæ objectionis.

766. Obijciunt. 2. Productio Verbi esset Generatio; & productio Spiritus Sancti non esset generatio in illa hypothese: ergo de illis adhuc verificarentur contradictoria: ergo distinguerentur realiter ab invicem, quia non distinguerentur in tertio. 3. Cum plures explanationes Generationis Verbi fundentur in processione Spiritus S. à Verbo, secundum illas explanationes (quas paulò antè retulimus) falsum erit primum membrum antecedentis, nempe quod in illa hypothese nulla daretur Generatio. In alijs verò explanationibus non recurrentibus ad fecunditatem spirandi, concessio primo membro, falsum erit secundum membrum antecedentis, in sensu reali: Tunc enim Verbum & Spiritus S. essent vna Persona genita, procedens per Intellectum & Voluntatem, & esset Intellectio genita cum amore spirato, sicuti tunc virtus generandi esset virtus spirandi etiam virtualiter.

767. Obijciunt. 3. Constitutivum Filij est sola Filiatio prout contradistincta virtualiter à spiratione activa: atqui in hypothese data maneret Filiatio: ergo & constitutivum Filij. Sed constitutivum rei est ejusdem distinctivum: ergo adhuc maneret distinctivum Filij à quocunque alio: ergo & à Spiritu Sancto. 4. Negando quod in data hypothese maneret hæc Filiatio, quia hæc Filiatio formaliter constituitur per acceptionem

spirationis activæ: Filiatio autem quæ ponitur in hypothese, non esset talis acceptio, vt supra dictum est.

768. Obijciunt. 4. Si Spiritus S. procederet à solo Filio, adhuc distinguerebatur realiter à Patre: ergo pariter si procederet à solo Patre, adhuc distinguerebatur realiter à Filio. 5. Negando consequentiam & paritatem. In priori casu adhuc opponeretur relativè Pater Spiritui Sancto, tanquam Principium mediatum non communicatum: & quia impossibile est, duo esse sibi reciprocè principia productiva, ergo hoc ipso quod ponatur Filius produci à Patre, ponitur etiam, Patrem distinguere realiter ab omni illo, quod producit à Filio.

769. Obijciunt. 5. Repugnat dari in Deo duas productiones totales ad eundem terminum, esset enim altera essentialiter superflua: atqui Generatio & Spiratio activa sunt productiones totales: ergo earum termini semper sunt realiter distincti. 6. Argumentum saltare à statu qui est defacto, ad eum qui esset in hypothese facta. Defacto sunt productiones totales, in casu hypothese esset vnica, & tunc esset alia spiratio activa, soli Patri propria: ergo & alia spiratio passiva.

770. Obijciunt. 6. & præcipuè. Filiatio & Spiratio passiva non opponuntur relativè: non enim respicit Filius qui defacto est Spiritum S. per Filiationem, sed per Spirationem activam, & tamen Filius distinguitur nunc à Spiritu S. non solum per Spirationem activam, sed etiam per Filiationem: ergo in casu hypothese posset etiam distinguere, licet Filius non haberet oppositionem relativam cum processione Spiritus Sancti.

771. Ex hoc inferunt adversarij, Concilia, quando dicunt, in Deo non dari distinctionem realem, nisi vbi intercedit oppositio relationis, non esse intelligenda secundum rigorem verborum, hoc est, inter solas relationes oppositas dari distinctionem realem, sed inter omnes relationes etiam disparatas, & non oppositas. Verum hoc vltimum est manifestè falsum, nam relatio Spirationis activæ, non distinguitur à Paternitate & Filiatione, & tamen sunt relationes disparatæ.

772. Ad objectionem ipsam variæ sunt excogitatæ responsiones. Et quidem Arriaga libenter persuaderet alijs, non posse illam solvi, nisi supponendo sententiam suprâ à nobis rejectam, videlicet, quod Principium formale Quod sit sola Volitio essentialis. Quare n. 33. Respondendum est, inquit, huic difficultati ex principiis Suarez & nostris, Principium Quod productivum Spiritus S. non includere Spirationem activam, sed solam Paternitatem & Filiationem cum Volitione. Respondet ergo, Paternitatem & Filiationem opponi Spiritui S. tanquam Principium Quod, oppositio enim propriè reperitur inter Principium Quod, & inter terminum productum. Rejicienda nobis

da nobis est hæc responsio, quâ parte supponit principium nobis minus probabile. ceterum innuat responsionem sufficientem, quam paulò post ex Card. Pallavicino dabimus.

773. Respondent alij; Relationes Filiationis & Spirationis passivæ, licet non opponantur ut correlationes, opponi tamen ut constitutivas correlativorum, quia Filiatio constituit Filium, qui est Spirator. Sed hæc responsionem enervat Lugo; quia etiam Deitas constituit Patrem, neque tamen propterea Filiatio distinguitur à Deitate, sed à sola Relatione Paternitatis: ergo similiter licet Filiatio constituat Filium, non propterea deberet Spiratio passiva distingui à Filiatione, sed sufficeret distingui à Spiratione activâ, per quam Filius formaliter constituitur in ratione correlati ad Spiritum Sanctum.

774. Confirmatur. Spiratio activâ, esto constituat Filium, non tamen opponitur Paternitati: ergo pari modo, licet Filiatio constituat Spiratorem, non propterea habet oppositionem cum Spiratione passivâ, sed satis erit huic opponi Spirationem activam.

775. Respondent alij. 3. Processionem Spiritus Sancti opponi immediate quidem cum sola Spiratione activâ, mediâtè verò cum Filiatione, tanquam cum Subsistentia seu supposito spirante, quia Natura originis est, non solum opponi cum virtute agentis, sed etiam cum supposito agente ut *Quod*. Ita P. Arrubal. Hæc responsio posset impugnari instantiâ. Nam in Christo principium produciens humanitatem, non opponitur cum supposito producti, cum sit ipsum suppositum: ergo non semper opponitur suppositum produciens cum re producta. Verum sufficere posse hæc responsionem patebit ex dicendis.

776. Respondent. 4. alij cum Suarez lib. 7. c. 4. n. 9. supponendo ex Metaphysica, rationem terminandi relationem & correlationem formaliter saltem ab invicem distingui: unde sequitur, relationem non solum opponi correlationi, sed etiam & multo magis opponi termino secundum rationem terminandi: cum ergo Relatio Spiritus Sancti terminetur ad Patrem & Filium, à quibus procedit, ideo non solum opponitur Spirationi activæ, quæ est correlatio, sed etiam Paternitati & Filiationi.

Sed contra est: Nam ratio terminandi Spirationem passivam, non est Paternitas & Filiatio, sed virtus spirandi: passio enim respicit suum principium formale tanquam terminum: v. g. Intellectus respicit potentiam intellectivam, non autem Personalitatem tanquam rationem terminandi: atqui Paternitas & Filiatio non sunt virtus spirandi: ergo ex hoc capite non sunt ratio terminandi relationem spirationis passivæ. His ergo rejectis

777. Dux restant solutiones duorum Cardinalium, quæ fortè coincidunt, & objectioni satisfaciunt.

Prima est Card. de Lugo, cui adstipulatur Zuniga g. 40. d. 15. dub. 6. in fine. Docet ergo, Filiationem etiam prout distinctam à Spiratione activâ, opponi processioni Spiritus Sancti mediâtè & implicite, quia Filiatio est processio, quâ Filius accipit, quidquid Pater habet, exceptâ Paternitate, atque adeo est acceptio ipsa illorum quæ Filio communicantur: ergo est etiam acceptio activæ Spirationis quæ Filio communicatur: ergo ipsa Filiatio prout virtualiter distincta à Spiratione activâ, habet oppositionem cum Spiratione passivâ. Probatur consequentia, quia non minus opponitur Spiritus Sanctus acceptioni spirationis activæ, quam ipsi Spirationi acceptæ, sicut enim repugnat, Spiritum S. esse spiratorem, ita repugnat esse accipientem spirationem activam, quia non potest accipere id quod non potest habere. Hæc ratio applicatur etiam Paternitati, quæ prout distincta à Spiratione activâ, est datio seu communicatio activæ Spirationis, quam Pater communicat Filio, & per consequens opponitur Spiritui Sancto, qui sicut non potest spirare, ita non potest dare virtutem spirandi seu Spirationem activam, nemo enim dat quod non habet. Quare Pater non solum ratione Spirationis activæ, sed etiam ratione Paternitatis opponitur mediâtè Spiritui Sancto.

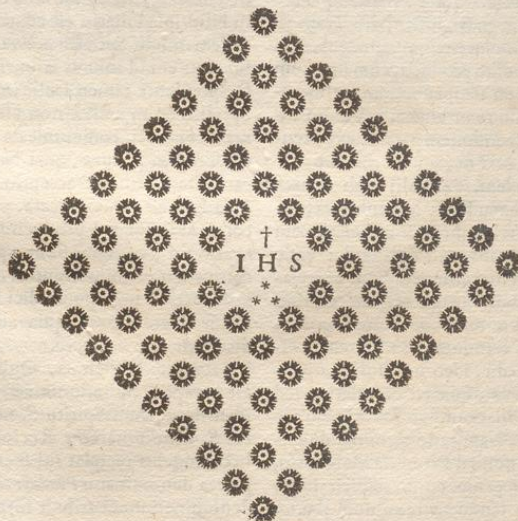
778. Huic solutioni opponit se, ut solet, Arriaga, & Objicit 1. Quia gratis dicitur Filiatio esse acceptio Spirationis activæ: sicut enim in Filio ipsa Filiatio est actualis receptio sui, cur eodem modo Spiratio activâ non erit receptio sui? aut cur id munus tribuendum est Filiationi? Respondetur tamen facile; negando paritatem. Spiratio enim activâ non est acceptio, quia est res accepta seu communicata: sicut ergo Filiatio est acceptio Naturæ, quia Natura est communicata, ita etiam est acceptio Spirationis activæ, quia hæc est communicata. Filiatio autem non communicatur sed produciuntur, quare ita est acceptio sui, ut etiam sit acceptio eorum quæ illi dantur seu communicantur. Quod autem Spiratio activâ non possit dici sui ipsius acceptio, etiam ex eo liquet, quia alioquin etiam Pater diceretur eam accipere.

779. Objicit. 2. Quia etiam si Filiatio esset receptio Spirationis activæ, & simul esset identificata cum Spiritu S. non propterea Spiritus S. denominaretur Recipiens; sicut defacto licet Angelus recipiat sui creationem, non propterea denominatur *Producens*, quia non omnem denominationem tribuit forma subjecto. 3. Si Filiatio identificaretur cum Spiratione passivâ, vel distingueretur ab ea saltem virtualiter, vel non. si non? tunc falsum est antecedens objectionis: sicut enim Filiatio, ita & Spiratio passivâ esset tunc receptio & recipiens: si verò distingueretur virtualiter; tunc Spirationi passivæ communicaretur Filiatio per productionem spirationis passivæ, adeoque communicaretur receptio Spirationis activæ:

ergo nihil deesset, quominus eam denominaret recipientem, sicut Spiratio activa, quia communicatur Filio, denominat spirantem: Deinde est prorsus inintelligibile, quod Spirationi passiva, quæ est formalissima exclusio Spirationis activæ, communicetur receptio Spirationis activæ: cui bono communicaretur Spiritui Sancto receptio formæ sibi incommunicabilis, & à se formaliter exclusæ? falsum ergo est antecedens. Instantia allata ab Arriaga non facit ad rem: à Phycis redditur specialis ratio cur actio non denominet *agens* omne suum modificatum, ob diversum recipiendi modum.

780. Objicit. 3. Supponendo Sententiam, quam ait esse multorum (fortassis non est nisi trium, Turriani, Vasquez & Tanneri, quorum priores duo instar vnus reputandi sunt) quod ipsa Intellectio sit actualis productio Filiationis: vnde sequitur, quod sit actualis receptio Filiationis, & tamen non omnes tres Personæ, quibus est communis, sunt recipientes Filiationem. *æ.* Negando suppositum. Deinde, transmissio supposito, nego illatum: Non enim productio activa, sed passiva dicitur receptio. Nihil ergo enervant objectiones Arriagæ responsionem Lugonis.

781. Altera responsio est Cardinalis Pallavicini, quod Paternitas & Filiatio opponantur Spirationi passivæ ideo, quia licet in rebus creatis possit producens & productum realiter distinguui & opponi, absque eo quod opponantur in ratione suppositi, prout contingit in Christo, hoc tamen non potest fieri in Deo ad intrā, vbi Producent & Productum debent opponi penes vltimum constitutivum & distinctivum suppositi. Disparitas est, quia in creatis non solum supposita produci potest, sed etiam Natura, & ideo mirum non est, quod Deitatis producens & Humanitatis producta idem possit esse suppositum: at verò in Spiritu S. nihil est producibile nisi Spiratio passiva, quæ est constitutivum formale tertiæ personæ quæ talis, & consequenter ejusdem distinctiva ab omni alio supposito quæ tali; adeoque etiam à suppositis spirantibus: atqui supposita spirantia quæ talia constituuntur per Paternitatem & Filiationem, tanquam per constitutiva incommunicabilia: ergo suppositum productum opponitur suppositis producens secundum Personalitatem, quæ est Paternitas & Filiatio. Hanc solutionem breviter etiam adhibet P. Philippus à Sanctissima Trinitate. *disp. 8. dub. 2. in fine.*

LIBRI